

Rada Doskonałości Naukowej
00-901 Warszawa, pl. Defilad KANCELARIA (KB)
2020-07-06
Wpłynęło dnia:
RPW:
Znak sprawy:

Uniwersytet Łódzki
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
90-255 Łódź, ul. POW 3/5
(nazwa i dane adresowe podmiotu habilitującego,
wybranego do przeprowadzenia postępowania) za
pośrednictwem:
Rady Doskonałości Naukowej
pl. Defilad 1
00-901 Warszawa
(Pałac Kultury i Nauki, p. XXIV, pok. 2401)

Andrzej Pieczewski
(imię i nazwisko wnioskodawcy)

**Katedra Historii Myśli Ekonomicznej i Historii Gospodarczej,
Instytut Ekonomii, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ**
(miejsce pracy/jednostka naukowa)

Wniosek

z dnia 29 czerwca 2020 r.

o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie **nauk społecznych** w dyscyplinie **ekonomia i finanse**.

Określenie osiągnięcia naukowego będącego podstawą ubiegania się o nadanie stopnia
doktora habilitowanego:
monografia *Samodzierżawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana
Gottlieba Blocha*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2019
(ISBN 978-83-8142-613-8, e-ISBN 978-83-8142-614-5).

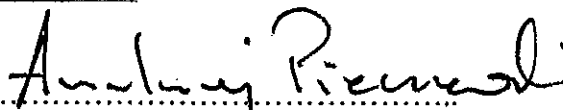
Wnoszę – na podstawie art. 221 ust. 10 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie
wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.) – aby komisja habilitacyjna podejmowała
uchwałę w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w głosowaniu ~~tajnym~~/jawnym*¹

Zostałem poinformowany, że:

*Administratorem w odniesieniu do danych osobowych pozyskanych w ramach postępowania w
sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego jest Przewodniczący Rady Doskonałości
Naukowej z siedzibą w Warszawie (pl. Defilad 1, XXIV piętro, 00-901 Warszawa).*

*Kontakt za pośrednictwem e-mail: kancelaria@rdn.gov.pl, tel. 22 656 60 98 lub w siedzibie
organu. Dane osobowe będą przetwarzane w oparciu o przesłankę wskazaną w art. 6 ust. 1 lit. c)
Rozporządzenia UE 2016/679 z dnia z dnia 27 kwietnia 2016 r. w związku z art. 220 - 221 oraz art.
232 – 240 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w celu
przeprowadzenie postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego oraz realizacji praw i
obowiązków oraz środków odwoławczych przewidzianych w tym postępowaniu.*

*Szczegółowa informacja na temat przetwarzania danych osobowych w postępowaniu dostępna jest
na stronie www.rdn.gov.pl/klauzula-informacyjna-rodo.html*

.....
(podpis wnioskodawcy)

Załączniki:

1. Dane wnioskodawcy.
2. Autoreferat.
3. Wykaz osiągnięć naukowych.
4. Oświadczenia współautorów / współredaktorów o merytorycznym wkładzie w powstanie utworów.
5. Dyplom uzyskania stopnia doktora nauk ekonomicznych.
6. Dwa nośniki danych elektronicznych z zeskanowanymi plikami.

¹ * Niepotrzebne skreślić.

A handwritten signature in black ink, consisting of several stylized, overlapping loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Wykaz osiągnięć naukowych

Andrzej Pieczewski

I. INFORMACJA O OSIĄGNIĘCIACH NAUKOWYCH, O KTÓRYCH MOWA W ART. 219 UST. 1 PKT 2 USTAWY

Monografia naukowa: *Samodzierzawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana Gottlieba Blocha*

Publikacja ukazała się w październiku 2019 roku nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego (ISBN: 978-83-8142-613-8; e-ISBN: 978-83-8142-614-5).

II. INFORMACJA O AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ

1. Aktywność naukowa przed uzyskaniem stopnia doktora nauk ekonomicznych

Przed uzyskaniem stopnia doktora ukazały się następujące publikacje mojego autorstwa:

1. Pieczewski A., *Działalność Józefa Hieronima Retingera na rzecz zjednoczonej Europy*, „Studia Europejskie CE UW” 2000, vol. 16, nr 4, s. 177–188.
2. Pieczewski A., *Józef H. Retinger – pomysłodawca i współtwórca Grupy Bilderbergu*, „Studia Polityczne ISP PAN” 2000, nr 10, s. 203–208.
3. Pieczewski A., *Jan Pomian – nieznanym Europejczyk i aide de camp Józefa Hieronima Retingera*, „Polska w Europie” 2002, nr 40, s. 147–152.
4. Pieczewski A., *Władysław Sikorski – rzecznik i propagator zjednoczenia europejskiego*, „Polska w Europie” 2003, vol. 44, nr 2, s. 173–190.

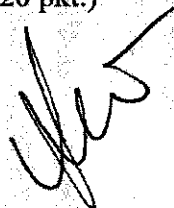
2. Aktywność naukowa po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych

(Opis merytorycznego wkładu w powstanie utworów dwu- lub wieloautorских zawierają oświadczenia habilitanta i współautorów stanowiące Załącznik nr 4 Wniosku)

2.1 Wykaz opublikowanych monografii naukowych

Pieczewski A., *Działalność Józefa Hieronima Retingera na rzecz integracji europejskiej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008 (100 pkt. MNiSZW)

Skodlarski J., R. Matera, K. Lutek, A. Pieczewski, K. Kowalski, *Rola Żydów w rozwoju gospodarczym ziemi łódzkiej. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014 (100 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 20 pkt.)

Pieczewski A., *Samodzierżawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana Gottlieba Blocha*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2019 (100 pkt. MNiSZW)

2.2 Rozdziały w monografiach

Pieczewski A., J. Skodlarski, *Stosunki gospodarcze Polski w latach 1945–1949 a kwestia suwerenności* [w:] *Gospodarka i społeczeństwo w czasach PRL-u (1944–1989)*, red. E. Kościk, T. Głowiński, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2007, s. 19–37. (20 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 10 pkt.)

Pieczewski A., *Dorobek i metoda badawcza Wincentego Stysia* [w:] *Historia gospodarcza i historia myśli ekonomicznej a teoria ekonomii. Problemy metodologiczne*, red. J. Skodlarski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008, s. 210–223. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Jan Gottlieb Bloch – egzemplifikacja działań pozytywistycznych* [w:] *Gospodarcze i społeczne skutki zaborów Polski*, red. J. Chumiński, K. Popiński, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2008, s. 183–194. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Gospodarka Indonezji w obliczu kryzysu azjatyckiego* [w:] *Od wielkiego kryzysu gospodarczego do wielkiego kryzysu finansowego. Perturbacje w gospodarce światowej w latach 1929–2009*, red. J. Kaliński, M. Zalesko, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2009, s. 329–344. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Integracja międzynarodowa jako gwarant suwerenności i rozwoju gospodarczego Polski. Koncepcje i praktyka* [w:] *Między zacofaniem a modernizacją. Społeczno-gospodarcze problemy ziem polskich na przestrzeni wieków*, red. E. Kościk, T. Głowiński, GAJT Wydawnictwo, Wrocław 2009, s. 39–54. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Element ekonomiczny w polskiej myśli irenologicznej (do końca XIX w.)* [w:] *Gospodarka i społeczeństwo a wojskowość na ziemiach polskich*, red. T. Głowiński, K. Popiński, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2010, s. 19–30. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Przegląd publicystyki naukowej amerykańskiego Stowarzyszenia Historii Gospodarczej („The Economic History Association”)* [w:] *Przegląd badań nad historią gospodarczą w XXI wieku*, red. R. Matera, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 213–224. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., R. Matera, *Konkluzje. Perspektywy rozwoju historii gospodarczej* [w:] *Przegląd badań nad historią gospodarczą w XXI wieku*, red. R. Matera, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 311–316. (20 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 10 pkt.)

Pieczewski A., *Indonesian Economy in the Face of the Asian Crisis of 1997–1998* [w:] *From the Great Depression to the Global Financial Crisis (1929–2009)*, red. J. Kaliński, M. Zalesko, Białystok University Press, Białystok 2012, s. 218–228. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Federalizacja Unii Europejskiej. Przesłanki i bariery* [w:] *Polityczna kreacja ładu ekonomicznego. Teoria i praktyka*, red. M. Kalinowski, A. Piezewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013, s. 157–174. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Ubezpieczenia wzajemne na ziemiach polskich w okresie zaborów* [w:] *Od powietrza, głodu, ognia i wojny...*, red. T. Głowiński, E. Kościak, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2013, s. 105–115. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Rola jednostki w kreowaniu politycznej i ekonomicznej rzeczywistości. Przykład Józefa Hieronima Retingera – inicjatora i organizatora początku procesu integracji europejskiej* [w:] *Polityczna kreacja ładu ekonomicznego. Teoria i praktyka*, red. M. Kalinowski, A. Piezewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013, s. 303–325. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Kolej Fabryczno-Łódzka. Znaczenie dla gospodarczego rozwoju Łodzi* [w:] *Mkną po szynach... Z dziejów transportu i komunikacji na ziemiach polskich na przestrzeni wieków*, red. T. Głowiński, R. Klementowski, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2014, s. 77–86. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Rybnicki Okręg Węglowy* [w:] *Historia polskich okręgów i regionów przemysłowych*, red. Ł. Dwilewicz, W. Morawski, Pracownia Wydawnicza & Akant, Warszawa 2015, s. 284–318. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Instytucjonalne bariery modernizacji rolnictwa Królestwa Polskiego w dobie przemian społecznych i ekonomicznych w latach 70. i 80. XIX w. w ujęciu Jana Blocha* [w:] *W drodze ku niepodległości. Przemiany modernizacyjne na ziemiach polskich w II połowie XIX i na początku XX wieku*, red. P. Grata, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2019, s. 343–372. (20 pkt. MNiSZW)

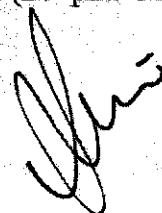
2.3 Redakcja prac zbiorowych

Przegląd badań nad historią gospodarczą w XXI wieku, red. R. Matera, A. Piezewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011. (20 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 10 pkt.)

Polityczna kreacja ładu ekonomicznego. Teoria i praktyka, red. M. Kalinowski, A. Piezewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013. (20 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 10 pkt.)

Rola Żydów w rozwoju gospodarczym ziem polskich, red. J. Skodlarski, A. Piezewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014. (20 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 10 pkt.)

Rola Kościołów w życiu gospodarczym ziem polskich, red. K. Kowalski, R. Matera, A. Piezewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2017. (20 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 6,66 pkt.)

2.4 Publikacje w czasopismach

Pieczewski A., *Idea demokracji i umowy społecznej w praktyce integracji europejskiej*, „Studia Prawno Ekonomiczne” 2008, t. LXXVIII, s. 173–198. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Komisja do Spraw Europy Środkowej i Wschodniej Ruchu Europejskiego (1949–1973) – głos emigracji w sprawie europejskiego zjednoczenia*, „Studia Polityczne” 2008, nr 21, s. 197–224. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Joseph Retinger's conception of and contribution to the early process of European integration*, „European Review of History. Revue Européenne d'Histoire” 2010, vol. 17, nr 4, s. 581–604. (100 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., J. Skodlarski, *The Phenomenon of the Polish Transformation*, „Journal of Business and Economics” 2011, vol. 2, nr 4, s. 283–294. (5 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 2,5pkt.)

Pieczewski A., J. Skodlarski, *Przełamanie transformacji polskiej gospodarki 1990–1993*, „Studia Prawno Ekonomiczne”, t. LXXXIII, 2011, s. 379–395. (20 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 10 pkt.)

Pieczewski A., K. Kowalski, *Turystyka handlowa Polaków w latach 70. i 80. XX w. Studium przypadku*, „Krakowskie Studia Małopolskie” 2012, nr 17, s. 123–139. (5 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 2,5pkt.)

Pieczewski A., Cieślukowska M., *Normy etyczne obowiązujące pracodawców. Perspektywa system prawnego, organizacji i pracownika*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym” 2013, vol. 16, s. 295–303. (20 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 10 pkt.)

Pieczewski A., *Joseph Retinger's Vision of United Europe after World War II: Central and Eastern Europe Question*, „The Polish Review” 2015, vol. 60, nr 4, s. 49–66. (70 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Gospodarka i społeczeństwo carskiej Rosji wobec przyszłej wojny totalnej. Predykcje Jana Gottlieba Blocha*, „Polityka i Społeczeństwo” 2015, vol. 13, nr 2, s. 113–125. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *John Bloch's „The Future of War”. Pacifism Based on Economics*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym” 2016, vol. 19, nr 4, s. 67–80. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., *Were capitalists interested only in profit in 19th century?*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym” 2017, vol. 20, nr 7, s. 103–115. (20 pkt. MNiSZW)

Pieczewski A., K. Kowalski, *Codes of Ethics Versus Employee Motivation. The Results of Case Study Research*, „Contemporary Management Practices” 2019, nr 10, s. 42–47. (5 pkt. MNiSZW; po uwzględnieniu współautorstwa – 2,5pkt.)

Pieczewski A., *Economic arguments in the Polish thought on peace. John Bloch's views against the background of the Polish thought on peace*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 2019, vol. 80, s. 187–209. (70 pkt. MNiSZW)

2.5 Wystąpienia na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych

Wyniki badań, które były podstawą do przygotowania wyżej wymienionych publikacji, prezentowałem podczas krajowych i zagranicznych konferencji. Ich zestawienie zaprezentowałem w poniższej tabeli.

Konferencje międzynarodowe				
Tytuł konferencji	Organizator	Termin i miejsce	Tytuł referatu	Udział w przygotowaniu wystąpienia
From the Great Depression to the Global Financial Crisis	Uniwersytet w Białymstoku	26.10.2009 Białystok	Asian Crisis – the Case of Indonesia	100%
69th International Atlantic Economic Conference	International Atlantic Economic Society	24–27.03.2010 Prague	The Phenomenon of the Polish Transformation	50% (Janusz Skodlarski 50%)
Fifth World Congress on Polish Studies	Polish Institute of Arts & Sciences of America	20–23.06.2014 Warszawa	Joseph Retinger and European Integration after WWII: Central and Eastern Europe Question	100%
Polish American Historical Association 2015 Annual Meeting	Polish American Historical Association	02–04.01.2015 New York	Future War of John Bloch versus Norman Angell's Great Illusion	100%
73rd Annual Conference of the Polish Institute of Arts and Sciences of America	Polish Institute of Arts & Sciences of America	11–13.06.2015 Toronto	The Great War – Predictions and Reality in the Light of John Bloch's "The Future of War"	100%
20th International Conference "Ethic in Economic Life"	Uniwersytet Łódzki	12–13.05.2016 Łódź	John Bloch's "The Future of War". Pacifism Based on Economics	100%
74th Annual Conference of the Polish Institute of Arts and Sciences of America	Polish Institute of Arts & Sciences of America	17–18.06.2016 Washington	John Bloch's Views Against Polish Thought on Peace	100%
Sixth World Congress on Polish Studies	Polish Institute of Arts & Sciences of America	16–18.06.2018 Kraków	Polish Federation Plans over the Centuries	100%
21st International Conference "Ethics	Uniwersytet Łódzki	11.05.2018 Łódź	Economic Arguments on Peace	100%

in Economic Life”			in the Polish Irenology	
Józef Retinger and his Vision of Poland and Europe	The Polish University Abroad in London	23.01.2019 London	Józef Retinger’s Visio of Poland in a United Europe	100%
Jubilee International Scientific Conference “Contemporary Management Practices. Conectivity and Regional Partnership”	Burgas Free University	7–8.06.2019 Burgas	Codes of Ethics Versus Employee Motivation. The Results of Case Study Research	50% (Kamil Kowalski 50%)
Konferencje krajowe				
Tytuł konferencji	Organizator	Termin i miejsce	Tytuł referatu	Udział w przygotowaniu wystąpienia
Historia gospodarcza i historia myśli ekonomicznej a teoria ekonomii. Problemy metodologiczne	Uniwersytet Łódzki	27–28.09.2007 r. Łódź	Dorobek i metoda badawcza Wincentego Stysia	100%
Gospodarka i społeczeństwo w czasach PRL-u (1944–1989)	Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	21–23.09.2007 Polanica-Zdrój	Stosunki gospodarcze Polski w latach 1945–1949 a kwestia suwerenności	50% (Janusz Skodlarski 50%)
Gospodarcze i społeczne skutki zaborów Polski	Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	30.05–01.06.2008 Polanica-Zdrój	Jan G. Bloch – egzemplifikacja działań pozytywistycznych	100%
Wrocławskie spotkania z historią gospodarczą. Spotkanie V. Między zacofaniem a modernizacją. Społeczno- -gospodarcze problemy ziem polskich na przestrzeni wieków	Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	22–24.05.2009 Łagów Lubuski	Integracja międzynarodowa jako gwarant suwerenności i rozwoju gospodarczego Polski na przestrzeni wieków	100%
Wrocławskie spotkania z historią gospodarczą. Spotkanie VI. „Gospodarka	Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	28–30.05.2010 Duszniki-Zdrój	Elementy ekonomiczne w polskiej myśli o pokoju	100%

i społeczeństwo, a wojskowość na przeźreni wieków"				
Przełąd badań nad historią gospodarczą w XXI wieku	Uniwersytet Łódzki	28–29.09.2010 Łódź	Przełąd publicystyki naukowej „The Economic History Association”	100%
Wrocławskie spotkania z historią gospodarczą. Spotkanie VII. „Gospodarczy i społeczny wymiar turystyki”	Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	20–22.05.2011 Karpacz	Turystyka handlowa Polaków w latach 70. i 80. XX w.	50% (Kamil Kowalski 50%)
Wrocławskie spotkania z historią gospodarczą. Spotkanie VIII. „Kłęski elementarne na ziemiach polskich i ich skutki gospodarcze i społeczne”	Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	17–19.05.2013 Stary Gieraltów	Ubezpieczenia wzajemne na ziemiach polskich w okresie zaborów	100%
Rola Żydów w rozwoju gospodarczym ziem polskich	Uniwersytet Łódzki	23–24.09.2013 Łódź	Rola Żydów w rozwoju Aleksandrowa Łódzkiego (do 1939 r.)	100%
Wrocławskie spotkania z historią gospodarczą. Spotkanie IX. „Transport i komunikacja na ziemiach polskich na przeźreni wieków”	Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	23–25.05.2014 Stary Gieraltów	Jana Blocha kolej Fabryczna Łódzka	100%
Polityka bezpieczeństwa w świetle uwarunkowań politycznych, gospodarczych i społecznych	Uniwersytet Rzeszowski	10–11.06.2014 Rzeszów	Wpływ I wojny światowej na gospodarkę i stosunki społeczne w Rosji. Rzeczywistość a predykcje Jana Blocha	100%
Wrocławskie spotkania z historią gospodarczą. Spotkanie X.	Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we	22–24.05.2015 Stronie Śląskie	Lwowska ekonomia w powojennym Wrocławiu: przykład profesora	100%

„Kresy Wschodnie – Kresy Zachodnie. Gospodarcze i społeczne znaczenie polskich kresów”	Wrocławiu		Wincentego Stysia	
Wrocławskie spotkania z historią gospodarczą. Spotkanie XI. „Ochrona i wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego na ziemiach polskich na przestrzeni wieków”	Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	20–22.05.2016 Sobótka	Ziemia i jej zadłużenie w Królestwie Polskim. Poglądy Jana Blocha	100%
Wrocławskie spotkania z historią gospodarczą. Spotkanie XII. „Mundurowi i cywile – społeczno-gospodarcze relacje na ziemiach polskich na przestrzeni wieków”	Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	19–21.05.2017 Sobótka	Ekonomiczne i społeczne skutki Wielkiej Wojny w predykcjach Jana Blocha	100%
W drodze ku niepodległości. Przemiany modernizacyjne na ziemiach polskich w II połowie XIX i na początku XX wieku	Uniwersytet Rzeszowski	04–05.04.2019 Bóbrka	Bariery modernizacji rolnictwa Królestwa Polskiego po reformie uwłaszczeniowej w ujęciu Jana Blocha	100%

2.6 Udział w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji

W okresie od 2007 r. do 2019 r. byłem współorganizatorem oraz sekretarzem naukowym czterech konferencji o charakterze ogólnopolskim:

1. Historia gospodarcza i historia myśli ekonomicznej a teoria ekonomii. Problemy metodologiczne, Łódź, 20–21 września 2007 r.
2. Przegląd badań nad historią gospodarczą w XXI w., Łódź, 28–29 września 2010 r.
3. Rola Żydów w rozwoju gospodarczym ziem polskich na przestrzeni wieków, Łódź, 23–24 września 2013 r.

4. Rola Kościołów w rozwoju gospodarczym ziem polskich na przestrzeni wieków, Drohiczyn, 29–30 września 2016 r.

2.7 Członkostwo w krajowych i międzynarodowych organizacjach i towarzystwach naukowych

Jestem członkiem następujących organizacji i towarzystw naukowych:

1. Polskiego Towarzystwa Historii Gospodarczej (PTHG),
2. Economic History Society (EHS),
3. Economic History Association (EHA).

2.8 Informacja o recenzowanych pracach naukowych

Dotychczas współpracowałem z następującymi czasopismami naukowymi w zakresie przygotowywania recenzji artykułów:

1. „UR Journal of Humanities and Social Sciences”
2. „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”.

Opublikowałem również kilka recenzji prac naukowych, które ukazały się w następujących czasopismach:

1. „Gospodarka Narodowa”
2. „Studia Prawno-Ekonomiczne”
3. „Studia Europejskie” UW
4. „Studia Polityczne” ISP PAN.

2.9 Uczestnictwo w programach europejskich

1. Projekt współfinansowany ze środków UE w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2007”, działanie 1.3 „Szkolenia” II edycja: lata 2006/2007 (Umowa nr S/1/001/06). Program realizowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa, Akademię Rolniczą w Krakowie i Małopolską Izbę Rolniczą. Funkcja pełniona w projekcie: nadzór merytoryczny.
2. Projekt „Wiedza, Kompetencje i Zatrudnienie – dostosowanie programów kształcenia na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ do potrzeb rynku pracy”. Program realizowany przez Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego, współfinansowany ze środków UE w ramach Europejskiego

Funduszu Społecznego w roku akademickim 2014/2015 (Umowa nr UDA-POKL.04.01.01-00-101/14-00). Funkcja pełniona w projekcie: kierunkowy koordynator staży.

3. Program Erasmus Plus (Staff Mobility for Teaching Assignments). W latach 2016–2019 ośmiokrotnie prowadziłem wykłady w zagranicznych ośrodkach naukowych, korzystając z grantów uzyskanych w ramach tego programu:

1. University of Miskolc, Miskolc, Węgry, 12–16 września 2016 r.
2. Tomas Bata University in Zlin, Zlin, Czechy, 3–7 kwietnia 2017 r.
3. University of Pisa, Pisa, Włochy, 17–21 kwietnia 2018 r.
4. ISCAP – Porto Accounting and Business School, Porto, Portugalia, 28 maja–1 czerwca 2018 r.
5. University of Agribusiness and Rural Development, Plovdiv, Bułgaria, 24–28 września 2018 r.
6. University of Balearic Islands, Palma, Hiszpania, 27–31 maja 2019 r.
7. Free University of Burgas, Burgas, Bułgaria, 4–8 czerwca 2019 r.
8. University of Agribusiness and Rural Development, Plovdiv, Bułgaria, 8–15 września 2019 r.

III. INFORMACJA O WSPÓLPRACY Z OTOCZENIEM SPOŁECZNYM I GOSPODARCZYM

W latach 1997–2007 pracowałem zawodowo w branży ubezpieczeniowej będąc zatrudnionym w PZU SA. Pełniłem tam szereg funkcji, jednak docelowo związałem się z działem ubezpieczeń majątkowych. W Oddziale PZU SA we Wrocławiu pracowałem na stanowisku koordynatora sieci sprzedaży, koordynatora ds. ubezpieczeń majątkowych klienta masowego oraz kierownika sprzedaży w kanale brokerskim. Jednocześnie zostałem trenerem wewnętrznym i prowadziłem szkolenia produktowe dla pracowników firmy na terenie całego kraju. Otworzyłem również własną firmę szkoleniową „Explicite”, która oferowała usługi szkoleniowe z zakresu ubezpieczeń. Pozytywnie zdałem egzaminy na agenta i brokera ubezpieczeniowego, nie podejmowałem jednak działalności gospodarczej w tym zakresie. W 2006 r. zostałem zaproszony do udziału w projekcie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (wspomnianym w punkcie 2.9 pkt. 1 niniejszego Wykazu) w charakterze eksperta sprawującego nadzór merytoryczny nad przedsięwzięciem. Po przeprowadzce do Łodzi w 2007 r. kontynuowałem pracę w PZU SA na stanowisku kierownika zespołu sprzedaży klienta indywidualnego. Wkrótce po tym zrezygnowałem z pracy w ubezpieczeniach skupiając się na karierze akademickiej. Pragnę również odnotować, że równoległe do pracy na Uniwersytecie Łódzkim kilkakrotnie wykorzystałem swoją wiedzę i doświadczenie z zakresu ubezpieczeń, nabyte podczas pracy zawodowej. Opublikowałem kilka tekstów (artykuły, wywiady, recenzje) w „Gazecie Ubezpieczeniowej” oraz „Wiadomościach Ubezpieczeniowych”.

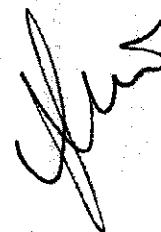
IV. INFORMACJE NAUKOMETRYCZNE (po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych)

Dane bibliometryczne dorobku sporządzone przez Samodzielną Sekcję Bibliografii, Bibliometrii i Sieciowych Zasobów Informacji Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego

Bazy naukowe o międzynarodowym zasięgu	Liczba indeksowanych publikacji	Liczba cytowań	Indeks Hirscha
Web of Science Core Collection	1	3 (bez autocytowań)	1
Scopus	1	2 (bez autocytowań)	1
Google Scholar	31	42 (bez autocytowań)	3

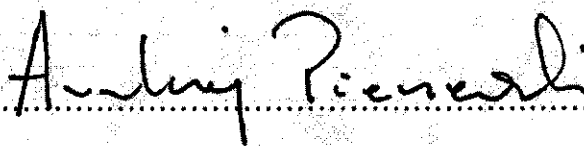
Zbiorcze zestawienie publikacji mojego autorstwa, które ukazały się po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych wraz z liczbą uzyskanych punktów według wykazu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Komunikat MNiSzW z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe, Komunikat MNiSzW z dnia 18 grudnia 2019 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji naukowych). Obliczenia własne.

Typ publikacji	liczba			w jęz. angielskim	liczba punktów
	łącznie	indywid.	we współaut.		
Monografie	3	2	1	-	220
Rozdziały w monografiach	15	13	2	1	280
Redakcja prac zbiorowych	4	-	4	-	36,66
Artykuły w czasopismach zagranicznych (lista czasopism MNiSzW)	2	2	-	2	170
Artykuły w czasopismach Zagranicznych (spoza listy czasopism MNiSzW)	2	-	2	2	5
Artykuły w czasopismach polskich (lista czasopism MNiSzW)	8	6	2	3	182,5
Łącznie	34	23	11	8	894,16

W okresie po uzyskaniu tytułu doktora:

- uczestniczyłem w 11 międzynarodowych i 15 krajowych konferencjach naukowych,
- brałem udział w 2 projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej,
- 8-krotnie prowadziłem wykłady w zagranicznych ośrodkach naukowych.

(podpis wnioskodawcy)

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Andrzej Pieczewski

2. Posiadane stopnie i tytuły naukowe

Studia magisterskie (4,5-letnie)

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego

Kierunek: Zarządzanie i Marketing

Okres: październik 1990 – luty 1995

Tytuł magistra uzyskany 4 kwietnia 1995 r.

Studia doktoranckie

Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu

Wydział Zarządzania i Informatyki

Niestacjonarne 3-letnie Studia Doktoranckie na Wydziale Zarządzania i Informatyki

Okres: 1998–2001

Stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii stosunków międzynarodowych

nadany po publicznej obronie pracy doktorskiej pt. *Wkład Józefa Hieronima Retingera w tworzenie podstaw europejskiej integracji gospodarczej*, przygotowanej pod kierunkiem prof. dra hab. Bogumiła Bernasia uchwałą Rady Wydziału Gospodarki Narodowej Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu z dnia 15 grudnia 2005 r.

3. Informacja o zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Od 1 października 2007 r. do chwili obecnej

adiunkt na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego

Instytut Ekonomii

Katedra Historii Myśli Ekonomicznej i Historii Gospodarczej

4. Omówienie osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę postępowania habilitacyjnego (o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy)

W 2007 r. podjąłem pracę w Katedrze Historii Myśli Ekonomicznej i Historii Gospodarczej w Instytucie Ekonomii na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Moje zainteresowania badawcze pozostały w szerokim kręgu ekonomii instytucjonalnej, szczególnie dotyczyły kwestii oddziaływania idei na kreowanie rzeczywistości gospodarczej.

W tym kontekście zainteresowałem się postacią Jana Blocha (1836–1902). W historiografii przedstawiany jest on zwykle jako jeden z wybitniejszych przedstawicieli burżuazji ziem polskich pod zaborem rosyjskim drugiej połowy XIX w. Znany był jako finansista, przemysłowiec, społecznik i filantrop, a przede wszystkim budowniczy kolei żelaznych w Królestwie Polskim i Rosji. Jako myśliciel Bloch znany jest przede wszystkim jako autor pięciotomowego opracowania „Przyszła wojna pod względem technicznym, ekonomicznym i politycznym” (wyd. 1899 r.), będącego głośnym w Europie i na świecie nowatorskim manifestem pacyfistycznym, wydanym na wiele lat przed wybuchem I wojny światowej. Bloch użył w nim naukowych, głównie ekonomicznych argumentów przemawiających za utrzymaniem pokoju w Europie. Był także uczestnikiem, a przede wszystkim *spiritus movens* pierwszej na świecie konferencji pokojowej, która odbyła się w Hadze w 1899 roku, a której efektem było podpisanie pierwszej konwencji haskiej o pokojowym rozstrzygnięciu sporów międzynarodowych i utworzeniu Stałego Trybunału Rozjemczego. W 1901 r. został zgłoszony przez Akademię Umiejętności do Pokojowej Nagrody Nobla. Był jednym z faworytów, jednak śmierć wyłączyła go z grona ubiegających się o to wyróżnienie¹.

Przedmiotem uwagi historyków gospodarczych stały się przede wszystkim dokonania gospodarcze Blocha – głównie w zakresie budowy kolei żelaznych, a irenologów – myśl pacyfistyczna². Moje zainteresowania początkowo podążyły właśnie w tych kierunkach. Analizowałem jego wkład w rozwój sieci kolejowej KP oraz istotę koncepcji pacyfistycznej opartej na ekonomii – jej miejsce w myśli europejskiej oraz trafność predykcji odnoszących się do gospodarczych skutków I wojny światowej. Efektem moich badań było opublikowanie kilku artykułów naukowych dotyczących tego aspektu aktywności Blocha (Zob. szerzej: pkt 5 Autoreferatu).

¹ P. van den Dungen, *Jan Bloch and the Inaugural Nobel Peace Prize (1901)*, „Det Norske Nobelinstitutts Skriftserie. The Norwegian Nobel Institute Series”, vol. 3, nr 2, Oslo 2002.

² Zob. więcej: *Jan Bloch, pacyfizm europejski i wyobrażenia Wielkiej Wojny. Studia i rozważania*, red. M. Komar, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2016; J. Bargosz, *Drogi i bezdroża filozofii pokoju*, Wyd. MON, Warszawa 1989; J. Bugajski, *Geneza piśmiennictwa wojskowego Jana Blocha*, Zeszyty Naukowe WAP, Seria historyczna, 1967, t. 45; W. Feldman, *Dzieje polskiej myśli politycznej 1864–1914*, Instytut Badania Najnowszej Historii Polski, Warszawa 1933; E. Małecka, *Konferencja haska i Jan Bloch przeciw wielkiej wojnie*, „Wojsko i Wychowanie” 2000, nr 5; E. Małecka, *Z badań nad początkami piśmiennictwa wojskowego Jana Blocha*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2000, nr 1; *W setną rocznicę <<Przyszłej wojny>> Jana Blocha*, Fragmenty wystąpień prof. Lecha Wyszczelskiego, mgr. Jerzego Zakrzewskiego i dr. Andrzeja Wernera, oprac. P. Kłudka, „Wojsko i Wychowanie” 2001, nr 2; A. Werner, *Fenomen europejskiej myśli wojskowej – Jan Bloch*, „Wojsko i Wychowanie” 2000, nr 1.

Zapoznając się z twórczością Blocha, zauważyłem, że tematyka ekonomiczna zajmuje w jego dorobku istotne miejsce. Jego osiągnięcia naukowo-badawcze na polu ekonomii są jednak mało znane, mimo że był autorem wielu opracowań i artykułów odnoszących się do problemów rozwoju gospodarczego ziem polskich pod zaborem rosyjskim oraz całego Cesarstwa Rosyjskiego³. W swoich pracach poruszał zagadnienia gospodarki rolnej, przemysłu, transportu kolejowego oraz wpływu ustroju politycznego państwa na rozwój gospodarczy. Dwa z jego opracowań – „Wpływ dróg żelaznych na stan ekonomiczny Rosji” (wyd. 1878–1880) oraz „Finanse Rosji na tle ogólnych dziejów państwa” (wyd. 1882–1883) – otrzymały pierwsze nagrody na wystawach książki w Paryżu. Bloch prowadził badania w duchu niemieckiej szkoły historycznej, stanowiącej opozycję wobec ekonomii klasycznej. Szkoła ta narodziła się w krajach niemieckich, a następnie, na przełomie XIX i XX w., rozwinęła w innych państwach europejskich oraz Stanach Zjednoczonych. Bloch, na wzór szkoły historycznej, podkreślał społeczny wymiar procesów gospodarczych, traktując instytucje jako naturalny i niezbędny element analizy rzeczywistości gospodarczej. W badaniach zwracał uwagę na wiele elementów uwypuklanych później przez reprezentantów ekonomii instytucjonalnej *sensu largo*. Należały do nich aspekty polityczno-ustrojowe, prawne, historyczne i kulturowe procesu gospodarowania.

Niemal w każdej z jego prac przewija się wątek roli państwa w gospodarce. Szczególną uwagę zwraca opracowanie „Finanse Rosji na tle ogólnych dziejów państwa” (wyd. 1883 r.), w którym historia finansów kraju carów posłużyła Blochowi do analizy wpływu skrajnie autorytarnego ustroju politycznego Rosji (samodzierżawia) na rozwój gospodarczy ziem znajdujących się w granicach imperium. Tym samym poruszył bardzo ważne i wciąż aktualne zagadnienie oddziaływania systemu politycznego na rozwój gospodarczy. Podkreślić należy, że celem Blocha nie była tylko ocena określonej polityki gospodarczej, ale zbadanie wpływu ustroju politycznego na rozwój ekonomiczny i cywilizacyjny w długim okresie. Stało się to dla mnie inspiracją do dokonania krytycznej analizy poglądów Blocha na temat wpływu rosyjskiego autorytaryzmu na rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem rosyjskim.

4.1 Tytuł osiągnięcia naukowego. Informacje bibliograficzne

Rezultatem mojego zainteresowania osobą, ideami i twórczością Jana Blocha stała się monografia *Samodzierżawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana Gottlieba Blocha*, która stanowi podstawę ubiegania się przeze mnie o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego.

Publikacja ukazała się w październiku 2019 roku nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego (ISBN: 978-83-8142-613-8; e-ISBN: 978-83-8142-614-5).

³ W literaturze polskiej charakterystyka twórczości ekonomicznej Blocha znajduje się w jednym artykule nieznanego autora: *Jan Bloch jako ekonomista*, „Ekonomista” 1901, t. II, z. IV [za:] A. Zor, *Figle historii*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2005, s. 288.

Pracując nad ostatecznym kształtem monografii, miałem możliwość skorzystania z sugestii i uwag przekazanych przez dr hab. Cecylię Leszczyńską, która podjęła się sporządzenia recenzji wydawniczej opracowania.

Pragnę poinformować, że moja praca otrzymała 18 czerwca 2020 r. **Nagrodę im. Franciszka Bujaka** przyznawaną przez Polskie Towarzystwo Historii Gospodarczej za najlepszą książkę z zakresu historii gospodarczej i społecznej. (Informacja na stronie: www.pthg.pl).

4.2 Cele i metody badawcze

Twórczość ekonomiczna Blocha jest źródłem cennych informacji dotyczących dziejów gospodarczych ziem polskich drugiej połowy XIX w. Zarówno w literaturze polskiej, jak i światowej brakuje opracowań zajmujących się analizą dorobku naukowego Blocha na polu badań ekonomicznych. Zadanie wypełnienia tej luki postawiłem sobie za **pierwszy i nadrzędny cel monografii**.

Rosyjskie panowanie na ziemiach polskich zbiegło się z fundamentalnymi przemianami społeczno-ekonomicznymi, polegającymi na przechodzeniu od feudalnych do kapitalistycznych stosunków produkcji, a tym samym z transformacją społeczeństwa stanowego w kierunku tzw. nowoczesnego. Stosunek władz politycznych (posiadających moc kreowania porządku prawnego, a tym samym wpływania na rzeczywistość ekonomiczną i społeczną) do tych przekształceń był kluczowy dla zainicjowania i pomyślnego ich przebiegu. W przypadku władz carskich – funkcjonujących w systemie samodzierzawia⁴ – był on jednak co najmniej ambiwalentny. Najbardziej kontrowersyjnymi zmianami dla cara, jego dworu i beneficjentów skrajnie autorytarnego systemu były te, które mogły podważyć polityczne *status quo* w Imperium Rosyjskim i zagrozić ich pozycji oraz interesom. Dlatego właśnie kolejnych carów cechowała duża rezerwa w stosunku do zmian prowadzących do dekonstrukcji systemu feudalnego. Z drugiej strony Rosja jako mocarstwo, chcąc utrzymać swoją pozycję, musiała się modernizować, aby dotrzymać kroku politycznym rywalom. Bloch

⁴ Samodzierzawie (ros. *samodierzawije* lub *jedinodierzawije*) – polityczny system, jaki powstał w Moskwie na początku XVI w. i funkcjonował do rewolucji październikowej 1917 r. – opatrywany jest w literaturze przedmiotu licznymi określeniami: orientalny despotyzm, monarchia patrymonialna, reżim autorytarny. Ustrój ten cechowało skupienie władzy w rękach monarchy, który reprezentował uprzywilejowane grupy i wyrażał ich interesy, a swoboda działania władcy nie była w istotny sposób ograniczona przez niezależne instytucje czy presję społeczną. Definicja ta mogłaby pasować również do innych europejskich monarchii, jednak budowie rosyjskiej państwowości towarzyszyło, na wzór azjatyckich despotii, stworzenie potężnego, niezwykle scentralizowanego, jak na warunki europejskie, państwa. Rosyjska specyfika polegała zatem na niemającym precedensu w Europie autorytaryzmie, któremu towarzyszyło ślepe uwielbienie przez lud osoby monarchy. Pozycja władcy w tym układzie politycznym umożliwiała mu podporządkowanie wszystkich warstw społecznych jego woli. Wszelkie mianowania na znaczące stanowiska w wojsku i administracji leżały w jego wyłącznej gestii, a on sam z czasem w świadomości społeczeństwa rosyjskiego stał się ucieleśnieniem państwa. Z różnych zatem powodów, od geograficznych po kulturowe, polityczny system Rosji rozwijał się w kierunku przeciwnym niż na Zachodzie – od względnej wolności w średniowieczu do ustroju określanego jako tyrania w czasach nowożytnych. Przez współczesnych badaczy samodzierzawie klasyfikowane jest jako tzw. autorytaryzm skonsolidowany. Zob. M. Heller, *Historia Imperium Rosyjskiego*, Książka i Wiedza, Warszawa 2000, s. 157–161; E. Acton, *Rosja. Dziedzictwo caratu i władzy radzieckiej*, tłum. J. Stawiński, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2013, s. 31–52; A. Antoszewski, R. Herbut, *Systemy polityczne współczesnego świata*, Wydawnictwo Arche, Gdańsk 2001, s. 43.

doszedł do wniosku, że to system polityczny carskiej Rosji – samodzierzawie – jest przyczyną zacofania gospodarczego i cywilizacyjnego Imperium Rosyjskiego, w tym ziem polskich pod zaborem rosyjskim⁵.

Wobec tak jasno wyartykułowanego stwierdzenia, istotne i interesujące stało się skonfrontowanie poglądów Blocha z opiniami współczesnych badaczy. Służyć miało ono umiejscowieniu myśli ekonomicznej Blocha, szczególnie tej odnoszącej się do wpływu systemu politycznego na rozwój gospodarczy, wśród dokonań współczesnych badaczy tematu. Pozwoliło to ocenić wartość, uniwersalność i aktualność myśli Blocha. Prezentacja jego głosu w dyskusji o wpływie skrajnie autorytarnego ustroju politycznego carskiej Rosji na procesy ekonomiczne zachodzące w imperium, a tym samym na ziemiach polskich oraz skonfrontowanie go z wynikami aktualnych badań ekonomistów i historyków gospodarczych stanowiły **drugi cel monografii**.

Zagadnienia poruszane w pracach Blocha nie stanowią pełnego i wyczerpującego obrazu dziejów gospodarczych ziem polskich pod zaborem rosyjskim. Nie wyczerpują również wszystkich aspektów wpływu rosyjskiej hegemonii na procesy gospodarcze tam zachodzące. Zarówno ramy czasowe analizy, jak i główne problemy poruszone w monografii zostały wyznaczone przez publikacje Blocha. Jego rozważania dotyczyły głównie lat 70. i 80. XIX w. (rolnictwo, przemysł i kolej KP), choć często odwoływał się on również do historii, wyjaśniając współczesne mu zjawiska. Analizy Blocha nie objęły zatem najdynamiczniejszego okresu rozwoju gospodarki rosyjskiej i Królestwa Polskiego, tj. ostatniej dekady XIX w. oraz pierwszych lat kolejnego stulecia do wybuchu I wojny światowej. Jego dociekania na temat ustroju samodzierzawia rozpoczynają się od czasów Piotra I i kończą na latach 80. XIX w, dlatego tam, gdzie było to konieczne, uzupełniono zagadnienia tak, aby prezentowana problematyka była jak najbardziej kompletna.

W pracy zastosowałem podejście badawcze właściwe dla historii gospodarczej i historii myśli ekonomicznej. W rozważaniach z zakresu historii gospodarczej dominuje optyka charakterystyczna dla szkoły „Annales”, która dzieli analizę historyczną na trzy perspektywy: wydarzeń (krótki okres), koniunktur (okres średni – od kilkunastu do kilkudziesięciu lat) oraz długiego trwania. Pozwoliło to na dostrzeżenie zarówno wielkich procesów dziejowych, jak i ludzkiego wymiaru konkretnych wydarzeń. Wnioskowanie przebiegało od szczegółu do ogółu. W swoich rozważaniach czerpałem z historyzmu oraz współczesnej ekonomii instytucjonalnej, które uwypuklają rolę czynników pozaekonomicznych (w tym wypadku głównie polityki) w wyjaśnianiu zjawisk gospodarczych. Szersze ujęcie procesów gospodarczych zachodzących w różnych kontekstach społecznych jest charakterystyczne dla

⁵ W tym miejscu pragnę uczynić uwagę dotyczącą używanych w pracy nazw odnoszących się do ziem polskich pod zaborem rosyjskim. Określenia te zmieniały się w czasie wraz ze zmianami statusu politycznego tych terenów: Królestwo Polskie – zwane także Królestwem Kongresowym, Przywiślańskim Krajem (ros. Priwisłjański Kraj) po całkowitej inkorporacji ziem polskich do Rosji czy po prostu zaborem rosyjskim. W monografii najczęściej pojawiają się określenia Królestwo Polskie (w skrócie: KP) oraz zabór rosyjski, które traktowane są jako synonimy określające ziemie polskie pod zaborem rosyjskim w latach 1815–1914. Podążając za analizami Blocha, w pracy nie uwzględniono tzw. ziem zabranych – wschodnich terenów przedrozbiorowej Polski włączonych bezpośrednio do Rosji.

podejścia badawczego historii gospodarczej. W pracy nie posiłkowałem się metodami badań empirycznych historii gospodarczej (metodami kliometrycznymi). Dokonałem natomiast metaanalizy tego typu badań dotyczących kształtowania się wskaźników społeczno-gospodarczych Rosji i Królestwa Polskiego w XIX i na początku XX w. Było to niezbędne do konfrontacji wniosków Blocha o negatywnym wpływie samodzierżawia na rozwój ekonomiczny Rosji i KP z rzeczywistym przebiegiem procesów gospodarczych. Prowadząc rozważania z zakresu historii myśli ekonomicznej odnosiłem się zarówno do podejścia relatywistycznego, podkreślającego wagę czynników zewnętrznych (warunków społecznych, gospodarczych, politycznych otaczających badacza), jak i czynników wewnętrznych (aktualnych prądów intelektualnych, dynamiki teorii ekonomicznych) w kształtowaniu poglądów i teorii ekonomicznych⁶. Nie dokonałem analizy kontekstowej, tj. nie porównywałem poglądów Blocha nt. relacji polityka – ekonomia z XIX-wieczną myślą ekonomiczną. W wyborze metody badawczej skorzystałem z postulatu George's Stigler'a⁷. W punkcie wyjścia dokonałem rekonstrukcji głównych poglądów Blocha, a następnie skonfrontowałem je ze współczesnym stanem teorii i badań odnoszących się do wpływu ustroju politycznego na rozwój gospodarczy w długim okresie. Przeprowadziłem egzegezę naukową, tak aby ocenić słuszność konstatacji i wkład Blocha w rozwój teorii ekonomii. Bazę literaturową stanowiły, w pierwszym rzędzie, opracowania Blocha zgromadzone w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Korzystałem także z bogatej literatury polskiej odnoszącej się do historii rozwoju gospodarczego ziem polskich w XIX w. Wykorzystałem również pokaźne zagraniczne piśmiennictwo naukowe poświęcone historii gospodarczej i politycznej Imperium Rosyjskiego oraz wyniki badań kliometrycznych dotyczących wpływu ustroju politycznego na rozwój ekonomiczny.

4.3 Główna hipoteza i pytania badawcze

Analiza opracowań Blocha oraz konfrontacja jego poglądów z opiniami współczesnych badaczy skłoniły mnie do postawienia następującej **hipotezy badawczej**: **Twierdzenie Blocha, że przyczyną problemów ekonomicznych i społecznych Królestwa Polskiego (jako części Imperium Rosyjskiego) oraz jego zapóźnienia cywilizacyjnego był panujący w kraju hegemon, zakorzeniony w jego tradycji politycznej i społecznej, skrajnie autorytarny system władzy (samodzierżawie) – jest prawdziwe, a jego pogląd potwierdzają współczesne badania.** W odniesieniu do KP negatywne oddziaływanie samodzierżawia odnosiło się do opóźniania zmian ustrojowych polegających na transformacji ze społeczeństwa stanowego i gospodarki feudalnej w kierunku gospodarki kapitalistycznej i tzw. nowoczesnego społeczeństwa oraz do prowadzenia przez władze rosyjskie niestabilnej, a nawet represyjnej polityki wobec polskiego przemysłu i kolei. Należy podkreślić, że Bloch artykułował *explicite* i *implicite* wiele razy te opinie. W porównaniu do rdzennych ziem rosyjskich, gdzie interakcja „carska polityka – gospodarka” posiadała bezpośrednią postać,

⁶ H. Landreth, D.C. Colander, *Historia myśli ekonomicznej*, tłum. A. Szeworski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, wyd. II, s. 26–27.

⁷ G. Stigler, *Textual Exegesis as a Scientific Problem*, „Economica” nr 128, 1965, s. 447–450, <https://doi.org/10.2307/2552771>.

oddziaływanie samodzierżawia na procesy ekonomiczne i społeczne zachodzące w KP miało kaskadowy charakter. KP, będąc częścią imperium, było bowiem na przestrzeni lat w różnym stopniu uzależnione od politycznego hegemonu – od pewnej dozy autonomii po inkorporację. Rosyjski ustrój polityczny w różnym zatem czasie, w odmienny sposób i z różnym natężeniem oddziaływał na procesy ekonomiczne Królestwa.

Tak postawiona hipoteza sprawiała, że główny cel opracowania – wykazanie i ocena poglądów Blocha odnoszących się do wpływu autorytaryzmu rosyjskiego na procesy gospodarcze w Imperium Rosyjskim, a szczególnie na ziemiach KP – implikował postawienie następujących pytań badawczych:

- 1) Jakie było stanowisko Blocha na temat stosunku władzy samodzierżawnej Rosji do kluczowych, z punktu widzenia przechodzenia z ustroju feudalnego do kapitalistycznego, zmian ekonomiczno-społecznych?
- 2) Jak ustalenia i wnioski Blocha dotyczące wpływu samodzierżawia na rozwój gospodarczy Imperium Rosyjskiego mają się do wyników badań współczesnych ekonomistów i historyków gospodarczych?
- 3) Jaki był wpływ samodzierżawia na funkcjonowanie organów władzy w KP w świetle współczesnych badań?
- 4) Jakie było znaczenie decyzji władz rosyjskich dla rozwoju ekonomicznego i społecznego wsi KP według Blocha i współczesnych badaczy?
- 5) Jakie było oddziaływanie władz rosyjskich na industrializację KP z perspektywy Blocha i współczesnych badaczy?
- 6) Jakie było znaczenie polityki carskiej dla rozwoju sieci kolei żelaznych na terenie KP? Współczesne opinie a punkt widzenia Blocha.

4.4 Struktura wyводу

Monografia składa się z sześciu rozdziałów. Struktura pracy ma charakter problemowy. W rozdziale pierwszym przedstawiono sylwetkę Jana Blocha oraz jego twórczość z zakresu ekonomii. Choć fragment pracy odnoszący się do życiorysu nie wnosi istotnie nowych informacji do już zawartej, choć rozproszonej w literaturze wiedzy, uznałem go za niezbędny ze względu na fakt, że Bloch nie należy do postaci powszechnie znanych, zatem dla wielu czytelników ów rys biograficzny może być interesujący. Druga część pierwszego rozdziału poświęcona została charakterystyce inspiracji naukowych Blocha oraz jego twórczości ekonomicznej. Poglądy ekonomiczne Blocha podlegały oddziaływaniu różnych czynników: zewnętrznych – sytuacji społecznej, politycznej i gospodarczej Królestwa Polskiego drugiej połowy XIX w. oraz wynikających z rozwoju teorii ekonomicznych, na które istotny wpływ miała rozwijająca się wówczas niemiecka szkoła historyczna⁸. Bloch przebywał w Berlinie w

⁸ Szkoła ta pojawiła się w połowie XIX wieku w wielu krajach, ale w Niemczech miała intelektualne centrum i największą liczbę zwolenników. Stała się wiodącym prądem ekonomii wykładanym powszechnie na niemieckich uniwersytetach. W historii myśli ekonomicznej pojawiła się pomiędzy ekonomią klasyczną, będącą w stadium schyłkowym, a wschodzącym marginalizmem, dając znaczący wkład w relację pomiędzy teorią ekonomii a jej społecznym i historycznym kontekstem. Niemiecka szkoła historyczna powstała jako przeciwstawny biegun do szkoły klasycznej. Jako oponentka tejeż zakwestionowała uniwersalny charakter

[Handwritten signature] 7

czasie powstania styczniowego i tam uzyskał wiedzę z zakresu ekonomii, finansów i statystyki. Stykał się z przedstawicielami historyzmu i bezpośrednio od nich czerpał inspiracje. Miało to kolosalny wpływ na jego późniejszą twórczość naukową, podejście i obrane metody badawcze.

Rozdział drugi przedstawia wyniki analizy poglądów Blocha na temat wpływu autorytarnego ustroju politycznego carskiej Rosji – samodzierzawia – na procesy gospodarcze zachodzące w carskim imperium, a tym samym na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim. Potrzeba badania wpływu polityki na procesy gospodarcze była uznawana za istotną przez myślicieli należących do niemieckiej szkoły historycznej. Oddziaływanie państwa na gospodarkę jest bowiem kluczowe i wieloaspektowe. Bloch dostrzegł, że istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego w długim okresie ma nie tylko polityka ekonomiczna władz, lecz również, a może przede wszystkim, kształt i charakter panującego systemu politycznego. Tym samym jego praca wpisała się w aktualną do dziś dyskusję, toczoną przez historyków gospodarczych i ekonomistów, na temat oddziaływania sfery polityki na rozwój gospodarczy. Zasadnicze pytania, jakie, zdaniem Blocha, należało postawić, aby diagnozować oddziaływanie systemu politycznego na gospodarkę, brzmiały: kto podejmuje decyzje w państwie?; czy istnieje społeczna partycypacja w procesie rządzenia i społeczna kontrola nad władzą?; czy rządzący ponoszą odpowiedzialność za swoje decyzje?; czy istnieje faktyczny podział władzy i czy władza służy wszystkim grupom społecznym?

W rozdziale trzecim dokonano konfrontacji poglądów Blocha z wynikami obecnych badań. Rozdział został podzielony na dwie części. W pierwszej przedstawione zostały poglądy współczesnych ekonomistów zajmujących się zagadnieniami wpływu ustroju politycznego na rozwój gospodarczy. Podjęto także próbę umiejscowienia poglądów Blocha na tym tle i określenia ich wartości. Druga część rozdziału poświęcona jest przeglądowi opinii historyków gospodarczych na temat oddziaływania samodzierzawia na rozwój gospodarczy Imperium Rosyjskiego. Również w tym przypadku autor podjął próbę określenia trafności spostrzeżeń Blocha.

Rozdział czwarty poświęcony został zagadnieniu wpływu samodzierzawia na władze KP, a tym samym na ich decyzje odnoszące się do kluczowych kwestii gospodarczych. Gdy Bloch

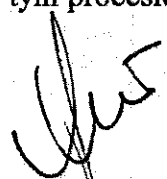
wywodów klasyków. Przede wszystkim zanegowano twierdzenie o istnieniu praw ekonomicznych, mających działać w każdym czasie i warunkach. Przedstawiciele szkoły niemieckiej stali na stanowisku, że prawa ekonomiczne mają kontekst kulturowy i czasowy – historyczny. Za konsekwencję tej postawy można uznać obranie przez nich zupełnie innej metody badawczej. Preferowano metodę indukcyjną. Podejście nomotetyczne zastąpiono idiograficznym. Kulturowany przez ekonomię klasyczną indywidualizm metodologiczny również został przez nich podważony, a wraz z nim koncepcja człowieka gospodarującego – *homo oeconomicus*. W zamiar podkreślali znaczenie kulturowego podłoża ludzkich decyzji, a analizę ekonomiczną przenieśli z poziomu jednostki na szczebel narodu, który stanowił dla nich odrębną jakość. Uprawianą naukę nazywali ekonomią polityczną narodową, podkreślając tym samym jej aplikacyjny charakter. Ich ekonomia miała praktyczne oblicze. Powinna służyć władzy politycznej, narodowi do pobudzania rozwoju gospodarczego, industrializacji oraz łagodzenia towarzyszących im napięć i konfliktów społecznych. Była to koncepcja państwa lokująca się gdzieś pomiędzy doktryną liberalną a wizją Karola Marksa, negującą regulacyjną funkcję wolnego rynku. Zob. więcej: D. Milonakis, B. Fine, *From Political Economy to Economics. Method, the Social and the Historical in the Evolution of Economic Theory*, Routledge, Londyn–Nowy Jork 2009, s. 71–72.

prował badania (lata 80. XIX w.), Królestwo Polskie zostało już inkorporowane do carskiej Rosji – nie istniała żadna autonomia. Centralnym ośrodkiem decyzyjnym w sprawach gospodarczych KP stał się Petersburg. Wpływ samodzielnia na procesy gospodarcze zachodzące w KP był zatem oczywisty. Należy jednak podkreślić, że ziemie polskie pod zaborem rosyjskim cieszyły się w pewnym czasie, tj. w okresie Królestwa Kongresowego (1815–1830) oraz między powstaniem, względną autonomią. Tereny KP stanowiły wówczas odmienny od rosyjskiego obszar prawny. Bloch nie wziął tego pod uwagę, co należy ocenić jako duże uproszczenie. Z tego właśnie względu w tej części pracy zaprezentowano ewolucję ustroju politycznego KP oraz podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu pozostawał on pod wpływem rosyjskiego samowładztwa tak pod względem instytucji formalnych, jak i nieformalnych, a zatem w jaki sposób i z jaką siłą rosyjski autorytaryzm oddziaływał na procesy polityczne KP.

Rozdziały piąty i szósty odnoszą się do oddziaływania rosyjskiego autorytaryzmu na gospodarkę Królestwa Polskiego w najważniejszych jej sferach – rolnictwie, przemyśle oraz powstającym wówczas transporcie kolejowym.

W rozdziale piątym analizie poddano poglądy Blocha na temat ustrojowych zmian na polskiej wsi w drugiej połowie XIX w., będącej tuż po reformach uwłaszczeniowych. Przemiany ustrojowe polegające na przejściu od feudalizmu i zhierarchizowanego społeczeństwa stanowego do kapitalistycznych form produkcji zachodziły w Europie w nierównomierny sposób. Różnice dotyczyły zarówno czasu rozpoczęcia tego procesu, jego przebiegu i głębokości, jak i społeczno-ekonomicznych rezultatów. Tereny zaboru rosyjskiego przystąpiły do tego „wyścigu ku nowoczesności” niemal na samym końcu spośród państw europejskich. W tej części pracy przedstawione zostały analizy Blocha odnoszące się do sytuacji rolnictwa KP na tle rolnictwa Cesarstwa Rosyjskiego oraz innych krajów europejskich pod względem produkcji roślinnej, hodowli oraz ogólnego poziomu agrokultury pod koniec XIX wieku. Analizie i ocenie poddane zostały, obok czysto ekonomicznych, czynniki instytucjonalne, mające wpływ na kondycję rolnictwa KP. Konstatacje Blocha porównane zostały ze współczesnym stanem badań nad problemami rozwoju rolnictwa ziem polskich pod zaborem rosyjskim. Zaprezentowano również opinie Blocha na temat wpływu postaw i polityki władz carskich na gospodarcze i społeczne zmiany na wsi KP.

W rozdziale szóstym przedstawiono poglądy Blocha na temat rozwoju przemysłu i transportu szynowego w KP. Rozwój przemysłu, jako nowoczesnej wówczas kapitalistycznej formy produkcji, przebiegał na ziemiach polskich w specyficzny sposób. Nie wyrastał on ewolucyjnie z rolniczo-rzemieślniczej gospodarki w wyniku jej stopniowych przekształceń wewnętrznych, jak na Zachodzie. Przemysł pojawił się, a następnie rozwijał niejako obok tradycyjnej gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej. Jego początek oraz kolejne dziesięciolecia rozwoju były swoistą implementacją obcych (zachodnich) wzorców instytucjonalnych, odmiennych od feudalnych paradygmatów zachowań gospodarczych. Szczególną uwagę zwrócono na kwestię roli władz politycznych w inicjowaniu procesu industrializacji oraz budowy kolei. Szczególnie cenne okazały się spostrzeżenia Blocha odnoszące się do rozwoju kolei żelaznych, gdyż jako praktyk uczestniczył w tym procesie na

 9

każdym jego etapie – od starań o uzyskanie koncesji od władz rosyjskich poprzez pozyskanie odpowiednich kapitałów, budowę po zarządzanie funkcjonującymi już liniami. W tej części wskazano, jak, według Blocha, ustroj carskiej Rosji oraz jej polityka wpłynęły na charakter rozwoju przemysłu i kolei żelaznych na ziemiach zaboru rosyjskiego. Poglądy Blocha na ten temat skonfrontowane zostały ze współczesnym ujęciem problematyki rozwoju przemysłu i kolei żelaznych KP.

4.5 Wnioski

Analiza dorobku ekonomicznego Jana Blocha pozwala stwierdzić, że pisał on pod wpływem niemieckiej szkoły historycznej. Studia z zakresu ekonomii, finansów i statystyki, jakie odbył na Uniwersytecie w Berlinie (kilka lat po jego wyjeździe Katedrę Ekonomii objął tam Gustav von Schmoller), zaszczepiły w nim ducha i warsztat badawczy historyzmu. Jego proces badawczy można przedstawić w formie sekwencji: analiza danych historycznych, analiza danych statystycznych, skonfrontowanie wniosków płynących z tych analiz z koncepcjami teoretycznymi oraz sformułowanie zaleceń dla władz odnośnie do polityki gospodarczej. W pracach prezentował jak najszerzej tło historyczne współczesnych mu problemów. Gromadził, przedstawiał i komentował pokaźny materiał statystyczny, ilustrujący analizowane zjawiska. Zgodnie z duchem swych mistrzów unikał teoretyzowania i z respektem odnosił się do złożoności zjawisk ekonomicznych. Bardzo często posługiwał się analizą komparatystyczną. Jego prace kończyły się przeważnie praktycznymi, nie zaś teoretycznymi wnioskami w formie sugestii i zaleceń dla państwa. Szczególną uwagę zwracał na wpływ czynników instytucjonalnych na procesy gospodarcze: obyczajów, kultury, prawa i przede wszystkim polityki – rozumianej nie tylko jako decyzje rządu odnoszące się do gospodarki, ale także jako rodzaj i charakter ustroju politycznego.

Badania i pisarstwo naukowe Blocha koncentrowały się na problemach gospodarczych KP i Cesarstwa Rosyjskiego drugiej połowy XIX w. Podobnie jak przedstawiciele niemieckiego historyzmu, a zwłaszcza starszej szkoły historycznej, obserwował i analizował gospodarkę kraju zacofanego, peryferyjnego, zrzucającego jarzmo feudalizmu, przeżywającego przyspieszoną industrializację, której towarzyszyły wielkie zmiany i napięcia społeczne. Rodzący się w KP i Rosji kapitalizm potrzebował, jego zdaniem, odpowiedniej polityki państwa, które inicjowałoby i wspierało industrializację, kreowało warunki prawne dla rozwoju oraz łagodziło konflikty społeczne. Jego koncepcja aktywnego państwa była bliska wizji Gustava von Schmollera. Tak jak Schmoller, Bloch sugerował pośrednią drogę pomiędzy leseferyzmem i marksizmem. Rewolucji proletariackiej obawiał się najbardziej i postrzegał ją jako zagrożenie dla zachodniej cywilizacji. Uwzględniając uwarunkowania Imperium Rosyjskiego, przestrzegał przed nadmiernym autorytaryzmem politycznym i wskazywał jego negatywny wpływ na rozwój gospodarczy. Uważał, że ustroje polityczne uwzględniające społeczną partycypację w procesie rządzenia w dłuższym okresie mają pozytywny wpływ na rozwój społeczny i gospodarczy. Podkreślić trzeba także, że uprawianej przez siebie nauce wyznaczał cele wychowawcze i edukacyjne.

W wyniku analizy autor uzyskał następujące odpowiedzi na postawione pytania badawcze:

Pytanie badawcze nr 1: Jakie było stanowisko Blocha na temat stosunku władzy samodzielną Rosji do kluczowych, z punktu widzenia przechodzenia z ustroju feudalnego do kapitalistycznego, zmian ekonomiczno-społecznych?

Bloch jasno wyartykułował wniosek ze swoich badań nad relacją pomiędzy rosyjskim systemem politycznym i rozwojem gospodarczym Imperium Rosyjskiego, w tym ziem polskich znajdujących się pod władzą carów: główną przyczyną zacofania gospodarczego i cywilizacyjnego carskiego imperium był panujący w nim przestarzały, skrajnie autorytarny i opresyjny ustrój polityczny – samodzielną. Scentralizowana władza, skupiona praktycznie w jednych rękach, pozbawiona była jakiegokolwiek społecznej kontroli. Partycypacja społeczna w procesie zarządzania państwem ograniczona była do minimum. Ukształtowany przez wieki system polityczny służył carskiej rodzinie oraz wąskiemu gronu beneficjentów ustroju. Stopień centralizacji organów władzy i autorytaryzm rosyjski bliższe były azjatyckim despotiom niż praktyce europejskiej. Głównym celem tej władzy była petryfikacja istniejącego systemu społeczno-gospodarczego i politycznego, zapewniającego carowi i skupionym wokół niego grupom interesu niepodważalną, uprzywilejowaną pozycję w społeczeństwie. Wpisane w filozofię elity politycznej zachowanie *status quo* hamowało zmiany gospodarcze i cywilizacyjne w Imperium Rosyjskim. Z tego powodu uwłaszczenie chłopów rozpoczęło się w Rosji najpóźniej w Europie. Gdy już je wprowadzono, to połowicznie (kolektywna własność gruntu, przypisanie chłopu do ziemi), co nie wykształciło w pełni stosunków kapitalistycznych na rosyjskiej wsi. Nawet z pozoru tak oczywiste kwestie, jak industrializacja czy budowa kolei żelaznych, stanowiły dla samodzielną problem ideowy i dylemat. Obawiano się wszystkiego, co w najmniejszy choćby sposób podważałoby i zmieniało istniejący porządek społeczny. Można odnieść wrażenie, że to nie chęć modernizacji kraju, lecz presja międzynarodowej konkurencji politycznej i militarnej (szczególnie po klęsce odniesionej przez Rosję w wojnie krymskiej) wymusiła na władzach carskich postęp techniczny, gospodarczy, a następnie społeczny i pod koniec istnienia carskiej Rosji również polityczny. Niemalże znaczenie miała presja wewnętrzna – obawiano się powszechnej i destrukcyjnej rewolucji chłopskiej. Rozwój gospodarczy imperium był silnie powiązany z polityką. Należy pamiętać, że w ważnych kwestiach ostatni głos miał car. Priorytet miały te dziedziny gospodarki, które służyły utrzymaniu władzy oraz potęgi Rosji.

Pytanie badawcze nr 2: Jak ustalenia i wnioski Blocha dotyczące wpływu samodzielną na rozwój gospodarczy Imperium Rosyjskiego mają się do wyników badań współczesnych ekonomistów i historyków gospodarczych?

W świetle opinii współczesnych badaczy – zarówno ekonomistów, jak i historyków gospodarczych, twierdzenie Blocha o tym, że główną przyczyną zacofania ekonomicznego i cywilizacyjnego Imperium Rosyjskiego był system polityczny samodzielną, wydaje się dużym uproszczeniem. Nie chodzi o kwestionowanie ustalenia o negatywnej roli rosyjskiej autokracji – to nie ulega wątpliwości – lecz potraktowanie jej jako jednej z wielu barier rozwojowych. Źródła rosyjskiego zacofania i powolnej modernizacji obejmują bowiem wiele innych okoliczności. Ustrój polityczny był oczywiście czynnikiem bardzo istotnym, ale nie

tylko on decydował o rozwoju gospodarki. Choć ustalenia Blocha są oryginalne, ciekawe i w dużej mierze trafne, to nie pokazują szczegółów mechanizmu oddziaływania autorytarnego ustroju na gospodarkę. System rosyjskiej autokracji był złożony, zbudowany z wielu elementów, częściowo ewoluował. Bloch nie naświetlił działania poszczególnych jego komponentów oraz mechanizmu transmisji na dynamikę gospodarki. Nie wspominał także o ważnych kwestiach podejścia władz do praw własności, wolności gospodarczej, inwestycji zagranicznych. Tym niemniej jego ogólną konstatację o negatywnym wpływie samodzierżawia na rozwój gospodarczy i cywilizacyjny Imperium Rosyjskiego potwierdzają opinie współczesnych ekonomistów i historyków gospodarczych.

Pytanie badawcze nr 3: Jaki był wpływ samodzierżawia na funkcjonowanie organów władzy w KP w świetle współczesnych badań?

Bloch pominął w analizach wpływ samodzierżawia na rzeczywistość polityczną i gospodarczą KP w okresie, gdy cieszyło się ono pewną dozą autonomii. Było to zbyt duże uproszczenie, gdyż obszar KP znacznie różnił się od reszty cesarstwa pod względem systemu prawnego i administracji państwowej. Istotne było zatem, z punktów widzenia celów opracowania, określenie tego oddziaływania w okresie względnej swobody, jaką miały ziemie polskie pod zaborem rosyjskim od 1815 do 1864 r. Oddziaływanie samodzierżawia na gospodarkę KP miało wówczas kaskadowy charakter.

KP związane było osobą monarchy z Cesarstwem Rosyjskim (monarchia konstytucyjna połączona z Rosją unią dynastyczną). Z pozoru system polityczny Królestwa był, jak na powiekańskie porządki, bardzo nowoczesny i liberalny. Królestwo posiadało konstytucję gwarantującą podstawowe prawa obywatelskie, istniał dwuizbowy parlament (Sejm i Senat) oraz rząd – Rada Stanu. Analiza rzeczywistości polityczno-prawnej KP prowadzi jednak do odmiennych wniosków. Instytucje władzy *de iure* różniły się znacznie od tych istniejących *de facto*, a te z kolei zmieniały się w czasie. Formalny system instytucji politycznych nie oddawał realnie istniejących stosunków. Rzeczywisty zakres kompetencji poszczególnych organów wyglądał zgoła inaczej. Można stwierdzić, że konstytucja miała raczej wymiar techniczno-organizacyjny, a jej realizacja przebiegała w odmienny sposób od zawartych w niej zapisów. Liberalizm konstytucji z 1815 r., tworzący warunki dla znacznego wpływu obywateli posiadających prawa polityczne na władzę, okazał się fikcją. Władca (car Rosji) i rząd Królestwa nie respektowały swobód obywatelskich oraz uprawnień Sejmu. Ścisły związek konstytucyjnego Królestwa z absolutystyczną Rosją musiał prowadzić do ograniczenia swobód politycznych w KP. Samodzierżawie nie mogło pozwolić, aby „eksperyment liberalizmu” na zachodnich rubieżach imperium posunął się zbyt daleko. Rosyjska zasada władzy absolutnej zatriumfowała nad panującą w Polsce zasadą rządów prawa. Ziemie polskie znalazły się pod wpływem rosyjskiej kultury politycznej. Należy zatem uznać za prawdziwe stwierdzenie, że nawet w okresie największej niezależności (1815–1830) ziemie zaboru rosyjskiego pozostawały pod wpływem samodzierżawia. W następnych okresach historii politycznej KP (między powstaniem a 1864 r.) wpływ samodzierżawia jeszcze się rozszerzył. Jeśli chodzi o unifikację ziem polskich z cesarstwem, polityka władz rosyjskich zależała w dużym stopniu od stosunku monarchy do tej kwestii

i oscylowała pomiędzy unifikacją a przywracaniem ograniczonej autonomii. Po 1864 r. władze carskie podjęły decyzje o inkorporacji KP – ziemie polskie znalazły się pod bezpośrednią władzą carów. Rosyjską hegemonię można zatem scharakteryzować jako przechodzenie od pewnej autonomii politycznej po inkorporację. W czasach względnej autonomii (1815–1830) Polacy mieli znaczny wpływ na politykę gospodarczą, co wykorzystali (industrializacja inicjowana przez państwo). Stopniowo jednak, wraz z ograniczaniem, a w końcu utratą autonomii, ośrodek decyzyjny w sprawach gospodarczych KP przeniósł się do Petersburga.

Pytanie badawcze nr 4: Jakie było znaczenie decyzji władz rosyjskich dla rozwoju ekonomicznego i społecznego wsi KP według Blocha i współczesnych badaczy?

Bloch podkreślał, że najdonioślejszymi zmianami społeczno-gospodarczymi na wsi KP były reformy uwłaszczeniowe (1864 r.). Zainicjowane one zostały i przeprowadzone przez władze rosyjskie. Polska szlachta była im niechętna. Zmiany te zostały ocenione w literaturze jako najkorzystniejsze dla chłopów w porównaniu ze zmianami w pozostałych zaborach. Bloch podkreślał dodatkowo, nie wyjaśniając istoty różnic, że były one o wiele korzystniejsze w porównaniu z uwłaszczeniem w Rosji właściwej. To podważałoby twierdzenie o negatywnym wpływie samodzierżawia na rozwój gospodarczy KP. Z drugiej jednak strony należy podkreślić, że władze carskie odwlekały reformy w czasie i w końcu wprowadziły je najpóźniej spośród trzech zaborców oraz najpóźniej w Europie. Istotne wydają się również polityczne okoliczności mające wpływ na wdrożenie i treść reform uwłaszczeniowych. Władze carskie implementowały je, aby odciągnąć włościan od powstania styczniowego. Korzystne warunki reform nie wynikały zatem z troski rosyjskiego monarchy o polskich chłopów, lecz z chęci osłabienia pozycji polskiej szlachty odpowiedzialnej za próbę secesji z imperium.

Bloch był przekonany, w duchu niemieckiej szkoły historycznej, o konieczności aktywnej roli państwa w gospodarce, szczególnie w krajach zacofanych, gdzie kapitalizm dopiero kiełkował. Nie dostrzegał jej przejawów w KP. Zauważył, że władze rosyjskie pozostawiły wieś samą sobie. Przejawiało się to regresywną polityką wobec oświaty powszechnej oraz opieszałością w konstruowaniu sprawnego i efektywnego systemu finansowego, lewarującego gospodarkę wiejską, który mógłby przyspieszyć ekonomiczno-społeczne zmiany na wsi. Bloch nie wskazywał jednak innych brakujących elementów polityki społecznej władz carskich na wsi KP, jak choćby usług zdrowotnych, których stan był jednym z najgorszych w Europie.

Nie można oczywiście zaprzeczyć, że w drugiej połowie XIX wieku na wsi zaboru rosyjskiego zachodziły cywilizacyjne przeobrażenia na każdym społeczno-ekonomicznym polu. Zmieniała się prymitywna agrotechnika, rosła wydajność produkcji i zamożność mieszkańców, czego wyrazem były choćby wzrost demograficzny oraz powiększanie się wskaźników biometrycznych ludności (masy ciała i wzrostu). Rósł, choć bardzo powoli, poziom piśmienności, zmieniały się wzorce konsumpcji, zwiększała się mobilność ludności, a także możliwości społecznego awansu. Nie należy jednak zapominać, że wszystko to działo się na tle wielkich i dynamicznych ogólnoeuropejskich przemian. Przeciwwstawienie się im

było niemożliwe nawet dla nie do końca akceptujących je władz carskich. Samodzierżawcy skutecznie jednak opóźniali wprowadzenie reformy włościańskiej, a po jej wdrożeniu nie wspierali modernizacji ekonomiczno-społecznej wsi KP, przez co spowalniali progres gospodarczy i cywilizacyjny ziem polskich. Konstatacje Blocha w tym zakresie pozostają w zgodzie z poglądami współczesnych polskich badaczy.

Pytanie badawcze nr 5: Jakie było oddziaływanie władz rosyjskich na industrializację KP z perspektywy Blocha i współczesnych badaczy?

Podsumowując poglądy Blocha na temat rozwoju przemysłu na ziemiach polskich zaboru rosyjskiego, możemy stwierdzić, że w jego rozważaniach dominują dwa wątki wpływu samodzierżawia na procesy industrializacji KP. Pierwszy z nich to oddziaływanie bieżącej polityki carskich władz, drugi to kwestie ustrojowe i wynikające z nich ograniczenia.

Po pierwsze wyraził on zdecydowanie pozytywną opinię o działaniach rządu KP w latach 1815–1830, promującego strategię indukowanego rozwoju przemysłu na wzór niemiecki. Korzystając z pewnej autonomii rząd KP, uzyskawszy zgodę cara, mógł prowadzić w sporym zakresie własną aktywną politykę wobec przemysłu, zgoła odmienną od tej w Petersburgu. Wobec faktu, że warunki wzrostu przemysłu nie były dogodne (niska akumulacja kapitału, słabe mieszczaństwo), rząd KP wziął na siebie zadanie ich poprawy oraz rolę podmiotu akumulującego i inwestującego. Ocena efektów polityki protekcyjnistycznej i etatystycznej rządu KP pozostaje do dziś niejednoznaczna i wpisuje się w szerszy spór o kwestię roli państwa w procesie industrializacji krajów zapóźnionych. Tym niemniej należy podkreślić, że władze w Petersburgu były wówczas daleko w tyle za sposobem myślenia i działaniami rządu KP w zakresie industrializacji. W tym kontekście rządowy program uprzemysłowienia tym bardziej należy uznać za pionierski w imperium i ocenić, za Blochem, pozytywnie.

Powstanie listopadowe i jego klęska zmieniły, co podkreślał Bloch, nie tylko sytuację polityczną ziem polskich, lecz także warunki rozwoju przemysłu. W listopadzie 1831 r., w ramach rosyjskich retorsji, ustalona została nowa taryfa celna między KP a cesarstwem, co znacznie podrażało wywóz towarów do Rosji, pogarszając tym samym konkurencyjność rodzimej wytwórczości. Spadała produkcja przemysłowa. Upadały przedsiębiorstwa. Skok w rozwoju polskiego przemysłu, jakiego dokonano w latach 1815–1830, został zatrzymany. W miarę upływu czasu i postępującej politycznej odwilży zmieniały się warunki gospodarcze. KP włączono 1 stycznia 1851 r. w obszar celny Imperium Rosyjskiego, co zapewniło polskiemu przemysłowi wolny dostęp do ogromnego rynku. Rewolucja przemysłowa na ziemiach zaboru rosyjskiego odbyła się w latach 1850–1890. Rozpoczęła się kilkadziesiąt lat przed jej początkiem w Rosji. Jej największa intensyfikacja przypadła na lata 70. i 80. XIX w., którym Bloch poświęcił w swoich analizach najwięcej miejsca. Upadkowi politycznemu KP towarzyszył wówczas bardzo szybki rozwój gospodarczy. Przyspieszenie to miało wiele przyczyn: unifikacja z cesarstwem otworzyła przed przemysłem polskim ogromny rynek, protekcyjne taryfy celne zapewniały ochronę przed konkurencją towarów z Zachodu, rozprzestrzenianie się w społeczeństwie polskim ideologii liberalizmu gospodarczego, korzystny – w porównaniu z rosyjskim – sposób rozwiązania kwestii włościańskiej. Uogólniając zatem, polityka władz carskich wobec przemysłu KP była zmienna, co, zdaniem

Blocha, nie wpływało korzystnie na jego długofalowy rozwój. Opinię tę wyrażają również współcześni badacze historii gospodarczej.

Po drugie Bloch mocno akcentował wpływ czynników ustrojowych i instytucjonalnych na rozwój przemysłu KP. Przemysł (wytwór kapitalizmu) powstawał, niejako nadbudowując się na społecznych i gospodarczych strukturach późno feudalnych. Odkładanie przez władze rosyjskie rozwiązania kwestii agrarnej (uwłaszczenia chłopów) miało ogromny wpływ na rozwój przemysłu, ograniczało bowiem rozwój rynku wewnętrznego oraz tworzenie się wolnej siły roboczej. Dodatkowo przemysł napotykał liczne instytucjonalne bariery rozwoju nazwane w literaturze przeżytkami feudalnymi, wśród których największe znaczenie miały bariery stanowe związane z feudalną mentalnością ludności. Odnosiły się one do zdecydowanej większości społeczeństwa i były bardzo istotne z punktu widzenia kształtowania się kapitalizmu na ziemiach polskich. W praktyce hamowały one proces mobilności społecznej i efektywność wykorzystania „zamrożonego” w feudalnych strukturach kapitału ludzkiego. Te dwie kwestie – ustrojowa (uwłaszczenie chłopów) oraz instytucjonalna – odgrywały, zdaniem współczesnych badaczy, fundamentalne znaczenie dla rozwoju przemysłu i rozwoju gospodarczego KP w ogóle. Bloch podkreślał, że zmiana w tych kluczowych obszarach zależała przede wszystkim od polityki władz w Petersburgu. Te z kolei, mając na wskroś feudalny charakter, odwlekały proces uwłaszczeniowy oraz nie były zbyt zainteresowane faktycznym znoszeniem barier stanowych, m.in. poprzez poprawę poziomu oświaty powszechnej. Spowalniało to proces ewolucji społeczno-gospodarczej Królestwa Polskiego w kierunku stosunków kapitalistycznych, a tym samym jego progres cywilizacyjny. Konstatacje Blocha pozostają w tym zakresie w zgodzie z poglądami współczesnych polskich badaczy.

Pytanie badawcze nr 6: Jakie było znaczenie polityki carskiej dla rozwoju sieci kolei żelaznych na terenie KP? Współczesne opinie a punkt widzenia Blocha.

Kwestie rozwoju sieci kolei żelaznych na terenie KP zajmują szczególne miejsce w twórczości ekonomicznej Blocha, gdyż jako ich wybitny budowniczy poznał ten proces w praktyce. Budowa kolei żelaznych na terenie Królestwa Polskiego, jako elementu systemu kolei carskiego imperium, miała, jego zdaniem, liczne uwarunkowania, od rynkowych, jak np. kwestie zdobycia kapitałów, po administracyjno-polityczne. Bloch podkreślał, że już na początku dziejów budownictwa kolejowego władze KP, w przeciwieństwie do swojego suwerena w Petersburgu, nie miały wątpliwości co do pozytywnego wpływu dróg żelaznych na wzrost gospodarczy i cywilizacyjny. Jednak głównymi decydentami w sprawie budowy kolei na terenie KP były władze rosyjskie. Zależność od Rosji, która decydowała o tym, czy i gdzie ma powstać kolej, odcisnęła piętno na tempie powstawania i kształcie sieci dróg żelaznych. Ich budowa w KP, jak i w całym imperium, podporządkowana była bowiem celom, interesom i doktrynom carskiego dworu. Te z kolei zmieniały się w czasie, odzwierciedlając poglądy i nastawienie do transportu szynowego poszczególnych carów i ich najwyższych urzędników – od początkowej rezerwy, a nawet dużych wątpliwości co do potrzeby rozwijania tego rodzaju transportu po entuzjazm, jaki pojawił się pod koniec XIX w. i trwał do końca istnienia carskiej Rosji (tzw. boom kolejowy).

KP pod względem geograficznym i militarnym stanowiło zachodnią granicę mocarstwa – dla władz w Petersburgu „zachodnie peryferia” – teatr ewentualnych działań wojennych, które rozgrywać się miały daleko od właściwej Rosji. Dlatego rosyjscy strategowie, obawiając się inwazji armii pruskiej, przez dziesięciolecia blokowali liczne wnioski o koncesje na budowę linii kolejowych na zachód od Wisły. Argumenty militarne uzupełniały względy ekonomiczne – nie chciano, aby budowa dróg żelaznych w bardzo uprzemysłowionym jak na warunki rosyjskie KP odciągała kapitał potrzebny od pokrycia siecią kolejową ogromnych obszarów Rosji. W analizowanym przez Blocha okresie (do 1877 r.) przedsiębiorcy przedłożyli władzom rosyjskim wiele projektów budowy dróg żelaznych. Najistotniejszą przeszkodą na drodze do ich realizacji był opór władz rosyjskich. Jak wyliczył Bloch, od 1845 r. do 1877 r. wybudowano w KP 1476 km dróg żelaznych. Zestawiając to z danymi dotyczącymi projektów przedłożonych władzom i przez nie odrzuconych, Bloch stwierdzał, że potencjalnie długość ta mogłaby wynieść 2761,5 km, tj. niemal dwa razy więcej. Rzuca to światło na skalę ograniczeń narzuconych przez carską administrację, a tym samym na rozmiar „straconych szans”. Wskaźniki gęstości sieci kolejowej były najniższe wśród ziem polskich oraz plasowały KP na niemal ostatnim miejscu w Europie. Mniejszą gęstość miały tylko Rosja, Bałkany i europejska część Turcji. Regresywna polityka władz carskich wobec budowy kolei żelaznych na terenie KP miała negatywny wpływ na tempo wzrostu gospodarczego i cywilizacyjnego ziem polskich pod zaborem rosyjskim. Pogląd ten jest powszechny wśród historyków gospodarczych. Analizy Blocha ukazują dodatkowo w dość precyzyjny sposób rozmiar „straconych szans” wynikający z przyjętej przez władze carskie polityki.

Analizy Blocha odnoszące się do gospodarki KP, szczególnie w latach 70. i 80. XIX w., posiadają liczne mankamenty. Niektóre z jego prac mają bardziej opisowy niż naukowy charakter. Wiele twierdzeń artykułowanych jest *implicite*, co utrudnia odczytanie intencji autora. Sporo ważnych aspektów procesów gospodarczych na ziemiach KP nie zostało uwzględnionych. Jednak biorąc pod uwagę powyższe wnioski Blocha oraz wyniki analiz współczesnych badaczy (zarówno ekonomistów, jak i historyków gospodarczych), postawioną we wstępie hipotezę, że twierdzenie Blocha o negatywnym wpływie rosyjskiego ustroju politycznego – samodzierżawia – na rozwój gospodarczy i cywilizacyjny ziem polskich pod zaborem rosyjskim jest prawdziwe, należy uznać za zweryfikowaną pozytywnie. Zestawiając poglądy Blocha ze współczesnym stanem badań na temat wpływu ustroju politycznego na rozwój gospodarczy, można stwierdzić, że jego konstatacje o negatywnym oddziaływaniu samodzierżawia na rozwój ekonomiczny i cywilizacyjny imperium zgodne są z opiniami współczesnych badaczy, szczególnie zaś Darona Acemoglu i Jamesa A. Robinsona. Opisywane przez Blocha mechanizmy polityczne carskiego autorytaryzmu świetnie egzemplifikują bowiem synergię wyłączających instytucji politycznych z wyzyskującymi instytucjami gospodarczymi. Współczesne badania potwierdzają związek między procesem demokratyzacji życia politycznego (rozumianej tu jako wzrost partycypacji społecznej w procesie zarządzania państwem) a rozwojem gospodarczym. Zależność ta jest szczególnie widoczna w przypadkach liberalizacji ustrojów skrajnie autorytarnych, do których należał system polityczny carskiej Rosji. Oczywiście samodzierżawie nie było jedyną przyczyną zacofania Imperium Rosyjskiego, w tym KP. Obserwowana przez Blocha

rzeczywistość carskiej Rosji w porównaniu do bardziej partycypacyjnych ustrojów politycznych państw Europy Zachodniej (w drugiej połowie XIX w. jedynie kilka państw można było nazwać demokratycznymi) skłaniała go jednak do konkluzji, że to skrajny autorytaryzm był wówczas głównym hamulcem rozwoju. Poglądy Blocha przetrwały próbę czasu.

4.5 Autorski wkład w rozwój ekonomii

Praca łączy elementy historii gospodarczej, historii myśli ekonomicznej i współczesnej teorii ekonomii⁹. Podsumowując omówienie osiągnięcia naukowego, będącego podstawą do ubiegania się o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego, jako autorski wkład w rozwój nauk ekonomicznych wskazuję:

1. Zaprezentowanie poglądów Blocha na temat oddziaływania systemu politycznego na rozwój gospodarczy w długim okresie. Jego badania miały pionierski charakter i wpisują się w aktualną dyskusję, toczoną przez ekonomistów i historyków gospodarczych, na temat wzajemnych interakcji sfery politycznej i gospodarczej.
2. Uwypuklenie istotnego wkładu Blocha w polską myśl ekonomiczną. Jego twórczość z zakresu ekonomii jest cennym materiałem badawczym dla historyków myśli ekonomicznej, ilustrującym recepcję historyzmu na ziemiach polskich.
3. Zaprezentowanie spostrzeżeń Blocha jako świadka i aktywnego uczestnika procesów gospodarczych drugiej połowy XIX wieku. Twórczość ekonomiczna Blocha sama w sobie jest dla historyków gospodarczych źródłem cennych ustaleń dotyczących dziejów gospodarczych ziem polskich pod zaborem rosyjskim, szczególnie zaś w zakresie rozwoju kolei żelaznych oraz rolnictwa po reformach uwłaszczeniowych.
4. Przedstawienie dorobku ekonomicznego Jana Blocha (tworzącego w duchu niemieckiej szkoły historycznej) – dotychczas nie ukazała się w Polsce i za granicą praca analizująca twórczość ekonomiczną Blocha.

⁹ Konstatacje Blocha dotyczące wpływu ustroju politycznego carskiej Rosji – samodzierżawia – na rozwój gospodarczy Imperium Rosyjskiego (w tym Królestwa Polskiego) odniosłem szczególnie do teorii włączających i wyłączających instytucji gospodarczych i politycznych Daron'a Acemoglu i James'a Robinsona. Przypadek carskiego imperium stanowił dla tych badaczy egzemplifikację synergii wyłączających instytucji politycznych i wyłączających (wyzyskujących) instytucji gospodarczych będącej istotnym hamulcem rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego tego państwa. Nawiązałem również do myśli Douglass'a C. North'a uważającego, że system sprawowania władzy i interesy grup rządzących stanowią istotne czynniki determinujące rozwój gospodarczy. North akcentował również aspekty kulturowe procesów politycznych i gospodarczych. Wykorzystałem również najnowsze badania ekonomistów odnoszące się do wpływu rodzaju systemu politycznego i poziomu swobód politycznych obywateli (od autorytaryzmu do pełnej demokracji) na rozwój gospodarczy w długim okresie. W tym przypadku, w szczególności odniosłem się do analiz Roberta J. Barro, Jakob'a B. Madsen'a, Paul'a A. Raschky'ego, Ahmeda Skali, Fabrice Murtin'a oraz Romain'a Wacziarg'a.

5. Informacja o aktywności naukowej

5.1 Pozostałe obszary badawcze

Bezpośrednio po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych moje wysiłki badawcze skoncentrowały się na rozwijaniu i rozszerzaniu wątków podjętych w dysertacji doktorskiej dotyczących **integracji europejskiej**, a szczególnie roli Józefa Retingera. Wkład Polaków do koncepcji jedności europejskiej oraz ich udział w praktycznym procesie jej realizacji są nadal mało znane. Podejmując ten temat, kierowałem się chęcią ukazania doniosłej roli Retingera w procesie budowy podstaw integracji europejskiej, pozwalającej zaliczyć go w poczet pionierów – ojców współczesnej Unii Europejskiej. Efektem moich prac badawczych było opublikowanie monografii: **A. Pieczewski, Działalność Józefa Hieronima Retingera na rzecz integracji europejskiej**, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008 oraz kilku artykułów (W tym dwóch w zagranicznych czasopismach naukowych: pierwsze z nich znajduje się w bazie Web of Science Core Collection – 100 pkt. według aktualnego wykazu MNiSZW; drugie znajduje się w bazie Scopus – 70 pkt.) i rozdziałów w pracach zbiorowych:

1. Pieczewski A., *Joseph Retinger's conception of and contribution to the early process of European integration*, „European Review of History. Revue Européenne d'Histoire” 2010, vol. 17, nr 4, s. 581–604.
2. Pieczewski A., *Joseph Retinger's Vision of United Europe after World War II: Central and Eastern Europe Question*, „The Polish Review” 2015, vol. 60, nr 4, s. 49–66.
3. Pieczewski A., *Komisja do Spraw Europy Środkowej i Wschodniej Ruchu Europejskiego (1949–1973) – głos emigracji w sprawie europejskiego zjednoczenia*, „Studia Polityczne” 2008, nr 21, s. 197–224.
4. Pieczewski A., *Rola jednostki w kreowaniu politycznej i ekonomicznej rzeczywistości. Przykład Józefa Hieronima Retingera – inicjatora i organizatora początku procesu integracji europejskiej* [w:] *Polityczna kreacja ładu ekonomicznego. Teoria i praktyka*, red. M. Kalinowski, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013, s. 303–325.

Równolegle do powyższego wątku badawczego moje zainteresowania zwróciły się ku zagadnieniom **wpływu sfery polityki na rozwój gospodarczy**. Na kwestie te spojrziałem z perspektywy ekonomii instytucjonalnej. Specjalizacja ekonomii doprowadziła do zbytnej izolacji problemów gospodarczych – wyabstrahowania ich z szerszych kontekstów społecznych. Analiza ekonomiczna przedstawiana bez uwzględnienia warunków politycznych nie jest w stanie w sposób wyczerpujący opisać rzeczywistości. Władza polityczna posiada jednak ogromny wpływ na kształtowanie gospodarki. W tym kontekście podjąłem współpracę z drem Marcinem Kalinowskim, której efektem było opracowanie szeroko ujmujące relacje polityka – ekonomia: *Polityczna kreacja ładu ekonomicznego. Teoria i praktyka*, red. M. Kalinowski, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013. Stanowi ono głos w dyskusji na temat teoretycznych, historycznych i współczesnych powiązań

systemu gospodarczego z polityką. W monografii tej oraz w czasopiśmie i innych opracowaniach ukazały się także następujące teksty mojego autorstwa:

1. Pieczewski A., *Federalizacja Unii Europejskiej. Przesłanki i bariery* [w:] *Polityczna kreacja ładu ekonomicznego. Teoria i praktyka*, red. M. Kalinowski, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013, s. 157–174.
2. Pieczewski A., *Integracja międzynarodowa jako gwarant suwerenności i rozwoju gospodarczego Polski. Koncepcje i praktyka* [w:] *Między zacofaniem a modernizacją. Społeczno-gospodarcze problemy ziem polskich na przestrzeni wieków*, red. E. Kościk, T. Głowiński, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2009, s. 39–54.
3. Pieczewski A., *Idea demokracji i umowy społecznej w praktyce integracji europejskiej*, „*Studia Prawno Ekonomiczne*” 2008, t. LXXVIII, s. 173–198.

Moja uwaga badawcza skupiła się także na **instytucjonalnych aspektach polskich transformacji systemowych (końca lat 40. XX w. i początku lat 90. XX w.)** – jako kluczowych momentach współczesnej historii gospodarczej Polski. Stanowią one interesujące zagadnienie oddziaływania radykalnych zmian instytucji formalnych na realne procesy gospodarcze. Równie ciekawa pozostaje kwestia długofalowych przekształceń instytucji nieformalnych pod wpływem zmian prawno-ustrojowych. W tym zakresie podjąłem współpracę z prof. Januszem Skodlarskim. W jej wyniku powstały trzy publikacje:

1. Skodlarski J., A. Pieczewski, *Stosunki gospodarcze Polski w latach 1945–1949 a kwestia suwerenności* [w:] *Gospodarka i społeczeństwo w czasach PRL-u (1944–1989)*, red. E. Kościk, T. Głowiński, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2007, s. 19–37.
2. Skodlarski J., A. Pieczewski, *Przesłanki transformacji polskiej gospodarki 1990–1993*, „*Studia Prawno Ekonomiczne*”, t. LXXXIII, 2011, s. 379–395.
3. Skodlarski J., A. Pieczewski, *The Phenomenon of the Polish Transformation*, „*Journal of Business and Economics*” 2011, vol. 2, nr 4, s. 283–294.

Jako historyk gospodarczy zainteresowałem się **osiągnięciami gospodarczymi oraz myślą Jana Blocha**. Bloch był jednym z wybitniejszych przedstawicieli burżuazji ziem polskich pod zaborem rosyjskim drugiej połowy XIX w. Prowadził interesy jako finansista i przedsiębiorca przemysłowy, lecz najbardziej znany jest jako wybitny budowniczy kolei – już za życia okrzyknięty w prasie „królem kolei żelaznych”. Jeżeli chodzi o działalność naukową Blocha, początkowo skupiłem się na jego piśmiectwie ekonomicznym odnoszącym się do gospodarczych aspektów wojen. Bloch był autorem oryginalnej koncepcji argumentowania na rzecz utrzymania pokoju w oparciu o przesłanki ekonomiczne. Koncepcja Blocha była szeroko dyskutowana w Europie i na świecie na przełomie XIX i XX wieku. Norman Angell – autor znanego w świecie zachodnim pacyfistycznego dzieła „*The Great Illusion*” (1909) – komentował i cytował Blocha. Efektem moich badań było ukazanie się kilku artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych na ten temat:

1. Pieczewski A., *Jan Gottlieb Bloch – egzemplifikacja działań pozytywistycznych* [w:] *Gospodarcze i społeczne skutki zaborów Polski*, red. J. Chumiński, K. Popiński, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2008, s. 183–194.
2. Pieczewski A., *Element ekonomiczny w polskiej myśli trenologicznej (do końca XIX w.)* [w:] *Gospodarka i społeczeństwo a wojskowość na ziemiach polskich*, red. T. Głowiński, K. Popiński, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2010, s. 19–30.
3. Pieczewski A., *Kolej Fabryczno-Łódzka. Znaczenie dla gospodarczego rozwoju Łodzi* [w:] *Mkną po szynach... Z dziejów transportu i komunikacji na ziemiach polskich na przestrzeni wieków*, red. T. Głowiński, R. Klementowski, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2014, s. 77–86.
4. Pieczewski A., *Gospodarka i społeczeństwo carskiej Rosji wobec przyszłej wojny totalnej. Predykcje Jana Gottlieba Blocha*, „Polityka i Społeczeństwo” 2015, vol. 13, nr 2, s. 113–125.
5. Pieczewski A., *John Bloch's „The Future of War”. Pacifism Based on Economics*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym” 2016, vol. 19, nr 4, s. 67–80.
6. Pieczewski A., *Were capitalists interested only in profit in 19th century? An example of Jan Gottlieb Bloch*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym” 2017, vol. 20, nr 7, s. 103–115.
7. Pieczewski A., *Economic arguments in the Polish thought on peace. John Bloch's views against the background of the Polish thought on peace*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 2019, vol. 80, s. 187–209.

Równoległe do powyższego wątku badawczego zająłem się, również z perspektywy ekonomii instytucjonalnej, aspektami **wpływu kultury na rozwój gospodarczy**. Szczególnie skupiłem się na kwestiach związanych z **oddziaływaniem religii na procesy ekonomiczne**. Temat ten, od czasów Maksa Webera, na trwale zagościł w dyskusjach ekonomistów, socjologów, a zwłaszcza historyków gospodarczych i historyków myśli ekonomicznej. Ukazujące się od tego czasu teorie podnosiły istotny wpływ czynników natury religijnej na procesy ekonomiczne, ale wielu wybitnych myślicieli było też sceptycznych w ocenie tego wpływu. Nie ulega jednak wątpliwości, że religia, poprzez działania i przekonania ludzi, może na wielu płaszczyznach wpływać na gospodarkę: kształtując moralność, propagując określony styl życia, konsumpcji, oszczędności, model rodziny, kreując stosunek do bogactwa, biedy czy innowacji naukowo-technicznych i społecznych. Wyznania zorganizowane w Kościoły były i są także podmiotami życia gospodarczego. W tym kontekście podjąłem współpracę z pracownikami macierzystej katedry, szczególnie zaś z prof. Januszem Skodlarskim, drem hab. prof. UŁ Rafałem Materą oraz drem Kamilem Kowalskim. Jej efektem było opublikowanie wspólnej monografii oraz dwóch opracowań zbiorowych:

1. Skodlarski J., R. Matera, K. Lutek, A. Pieczewski, K. Kowalski, *Rola Żydów w rozwoju gospodarczym ziemi łódzkiej. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014.
2. *Rola Żydów w rozwoju gospodarczym ziem polskich*, red. J. Skodlarski, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014.

3. *Rola Kościołów w życiu gospodarczym ziem polskich*, red. K. Kowalski, R. Matera, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2017.

Ważnym przedsięwzięciem naukowym była próba refleksji nad stanem badań polskiej historii gospodarczej na tle europejskiej historii gospodarczej w pierwszej dekadzie XXI wieku. W tym kontekście podjąłem współpracę z drem hab. prof. UŁ Rafałem Materą. Głównym celem tej współpracy była prezentacja pogłębionych studiów nad przedmiotem i podejściem badawczym współczesnej polskiej historii gospodarczej oraz odniesienie się, z natury bardziej selektywne, do stanu badań europejskiej i amerykańskiej historii gospodarczej pod względem problematyki i metod badawczych, ze szczególnym uwzględnieniem piśmiennictwa anglosaskiego. Realizacja tak dużego przedsięwzięcia przekraczała możliwości dwóch autorów, dlatego zaangażowaliśmy w nie ponad dwudziestu badaczy z wiodących ośrodków akademickich w Polsce. W wyniku współpracy powstało opracowanie, w którym zróżnicowane grono specjalistów przedstawiło różne punkty widzenia, niezbędne przy analizie tak szerokiego zagadnienia: *Przegląd badań nad historią gospodarczą w XXI wieku*, R. Matera, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011. Rozdziały mojego autorstwa/współautorstwa zawarte w tej pracy zbiorowej to:

1. Matera R., A. Pieczewski, *Wstęp* [w:] *Przegląd badań nad historią gospodarczą w XXI wieku*, red. R. Matera, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 7–11.
2. Pieczewski A., *Przegląd publicystyki naukowej amerykańskiego Stowarzyszenia Historii Gospodarczej („The Economic History Association”)* [w:] *Przegląd badań nad historią gospodarczą w XXI wieku*, red. R. Matera, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 213–224.
3. Matera R., A. Pieczewski, *Konkluzje. Perspektywy rozwoju historii gospodarczej* [w:] *Przegląd badań nad historią gospodarczą w XXI wieku*, red. R. Matera, A. Pieczewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 311–316.

5.2 Udział w krajowych i zagranicznych konferencjach

Wyniki badań, które były podstawą do przygotowania wyżej wymienionych publikacji, prezentowałem podczas krajowych i zagranicznych konferencji. W okresie po uzyskaniu tytułu doktora uczestniczyłem w 11 międzynarodowych (w tym m.in. w Nowym Jorku, Waszyngtonie, Toronto i Londynie) oraz 15 krajowych konferencjach naukowych (Szczegółowe zestawienie znajduje się w pkt. nr 2.5 Wykazu osiągnięć naukowych).

5.3 Udział w projektach współfinansowanych ze środków UE

Od momentu uzyskania doktoratu do chwili obecnej czynnie uczestniczyłem w dwóch projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. W pierwszym z nich

wykorzystałem wiedzę z zakresu ubezpieczeń nabytą w trakcie dziesięcioletniej praktyki zawodowej. W drugim spożytkowałem doświadczenie dydaktyczne oraz zawodowe zdobyte poza uczelnią:

1. Projekt Unii Europejskiej realizowany w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „**Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2007**”, działanie 1.3 „Szkolenia” II edycja: lata 2006/2007 (Umowa nr S/1/001/06). Program realizowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa, Akademię Rolniczą w Krakowie i Małopolską Izbę Rolniczą.

Celem etapu projektu, w którym brałem udział, była popularyzacja wiedzy o ubezpieczeniach majątkowych wśród rolników. Polegał on na przygotowaniu i rozpropagowaniu opracowania wyjaśniającego rolnikom podstawowe zagadnienia z zakresu ubezpieczeń majątkowych w sektorze rolnym (*Ubezpieczenia majątkowe w rolnictwie*, Wydawnictwo zrealizowane przez Konsorcjum: Małopolska Izba Rolnicza, Akademia Rolnicza w Krakowie, Kraków 2007, ISBN 978-83-924720-0-1, ss. 76) oraz przeprowadzenie szkoleń z tego zakresu dla rolników na terenie całej Polski.

Funkcja pełniona w projekcie: **nadzór merytoryczny**

2. Projekt „**Wiedza, Kompetencje i Zatrudnienie – dostosowanie programów kształcenia na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ do potrzeb rynku pracy**”. Program realizowany przez Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego, współfinansowany ze środków UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w roku akademickim 2014/2015 (Umowa nr UDA-POKL.04.01.01-00-101/14-00).

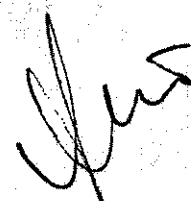
Celem projektu było z jednej strony przygotowanie studentów do przyszłej pracy zawodowej poprzez podniesienie ich wiedzy i kompetencji społecznych oraz odbycie przez nich miesięcznych staży zawodowych w wybranych przedsiębiorstwach, z drugiej zaś zebranie informacji zwrotnej od pracodawców, odnoszącej się do ich oczekiwań co do wiedzy i umiejętności absolwentów. Na tej podstawie dostosowano program nauczania na objętych projektem kierunkach do potrzeb rynku pracy.

Funkcja pełniona w projekcie: **kierunkowy koordynator staży**

5.4 Inne przejawy aktywności naukowej

W latach 2016–2019 ośmiokrotnie prowadziłem wykłady w **zagranicznych ośrodkach naukowych**, korzystając z grantów uzyskanych w ramach programu Erasmus Plus (Staff Mobility for Teaching Assignments):

1. University of Miskolc, Miskolc, Węgry, 12–16 września 2016 r.

2. Tomas Bata University in Zlin, Zlin, Czechy, 3–7 kwietnia 2017 r.
3. University of Pisa, Pisa, Włochy, 17–21 kwietnia 2018 r.
4. ISCAP – Porto Accounting and Business School, Porto, Portugalia, 28 maja–1 czerwca 2018 r.
5. University of Agribusiness and Rural Development, Plovdiv, Bułgaria, 24–28 września 2018 r.
6. University of Balearic Islands, Palma, Hiszpania, 27–31 maja 2019 r.
7. Free University of Burgas, Burgas, Bułgaria, 4–8 czerwca 2019 r.
8. University of Agribusiness and Rural Development, Plovdiv, Bułgaria, 8–15 września 2019 r.

Kolejnym forum mojej działalności naukowej było **członkostwo i współpraca w ramach towarzystw naukowych**: Polskiego Towarzystwa Historii Gospodarczej (PTHG), Polish Institute of Arts and Sciences of America (PIASA) – w tym wypadku jest to współpraca bez formalnego członkostwa oraz Economic History Society (EHS) i Economic History Association (EHA). Przejawem aktywności w związku z udziałem w wymienionych stowarzyszeniach było głównie prezentowanie wystąpień na organizowanych przez nie kongresach i konferencjach. W przypadku PTHG zostałem również wybrany na członka sądu koleżeńskiego (2016–2018).

Innym wymiarem aktywności naukowej była współpraca z czasopismami naukowymi w zakresie **przygotowywania recenzji** artykułów ubiegających się o publikację w czasopismach:

1. „UR Journal of Humanities and Social Sciences”
2. „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”.

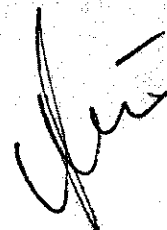
Opublikowałem również kilka recenzji prac naukowych. Recenzje te ukazały się w następujących czasopismach:

1. „Gospodarka Narodowa”
2. „Studia Prawno-Ekonomiczne”
3. „Studia Europejskie” UW
4. „Studia Polityczne” ISP PAN.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzatorskich

6.1 Działalność dydaktyczna, opieka naukowa nad studentami

W latach 2006–2007 pracowałem (na warunkach umowy o dzieło) dla Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi (dzisiaj: Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi). Prowadziłem wówczas zajęcia (wykłady i ćwiczenia) z dwóch przedmiotów: Ekonomia i Podstawy zarządzania.

W trakcie trwającej od 2007 r. aktywności dydaktycznej na Uniwersytecie Łódzkim podstawowym prowadzonym przeze mnie przedmiotem była historia gospodarcza. Zajęcia prowadziłem w formie wykładów i ćwiczeń w języku polskim. Kolejnym przedmiotem była historia myśli ekonomicznej prowadzona w formie wykładów i ćwiczeń w języku polskim oraz angielskim. Bardzo istotnym elementem mojej aktywności dydaktycznej było prowadzenie wykładu w języku polskim nt. instytucji gospodarki rynkowej oraz konwersatorium w języku angielskim pt. „Institutional Economics. Theoretical and Practical Approach”. Prowadziłem również wykłady ze współczesnych nurtów ekonomii oraz teorii ekonomii – ten ostatni dla kierunków nieekonomicznych na Uniwersytecie Łódzkim. W czasie mojej działalności dydaktycznej prowadziłem także wykłady i konwersatoria z historii społecznej Europy, międzynarodowych stosunków politycznych oraz, jako pokłosie mojego wieloletniego doświadczenia w biznesie – wykład monograficzny nt. zachowań w organizacjach.

Począwszy od 2008 r. prowadzę seminaria magisterskie i licencjackie. Ich efektem jest **27 prac magisterskich** powstałych pod moim kierunkiem.

W trakcie pracy dydaktycznej sporządziłem także **85 recenzji** prac magisterskich i licencjackich w języku polskim i angielskim.

6.2 Działalność organizacyjna

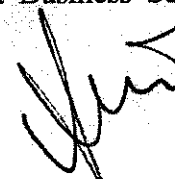
Przejawem podejmowanej przeze mnie działalności organizacyjnej było organizowanie konferencji naukowych. W okresie od 2007 r. do 2019 r. byłem współorganizatorem oraz sekretarzem naukowym czterech konferencji o charakterze ogólnopolskim:

1. Historia gospodarcza i historia myśli ekonomicznej a teoria ekonomii. Problemy metodologiczne, Łódź, 20–21 września 2007 r.
2. Przegląd badań nad historią gospodarczą w XXI w., Łódź, 28–29 września 2010 r.
3. Rola Żydów w rozwoju gospodarczym ziem polskich na przestrzeni wieków, Łódź, 23–24 września 2013 r.
4. Rola Kościołów w rozwoju gospodarczym ziem polskich na przestrzeni wieków, Drohiczyn, 29–30 września 2016 r.

Innym przejawem działalności organizacyjnej jest pełnienie funkcji członka Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego począwszy od roku akademickiego 2016/2017.

W roku akademickim 2017/2018 brałem udział w pracach grupy projektowej powołanej przez Dziekana Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ oraz dyrektora Instytutu Ekonomii na tymże Wydziale. Zadaniem zespołu było opracowanie nowego programu nauczania na kierunku ekonomia. Program został zaakceptowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego i wdrożony od początku roku akademickiego 2018/2019.

W 2018 r., na wniosek Dziekana Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ, powołany zostałem na reprezentanta Wydziału w negocjacjach pomiędzy UŁ a Business School of

National University of Mongolia dotyczących umowy w zakresie nauki studentów z Mongolii na kierunku ekonomia. Umowa została sfinalizowana.

6.3 Działalność popularyzująca naukę

Kolejnym z przejawów podejmowanej przeze mnie aktywności popularyzującej naukę był udział w wydarzeniach naukowo-dydaktycznych organizowanych przez uniwersytety europejskie:

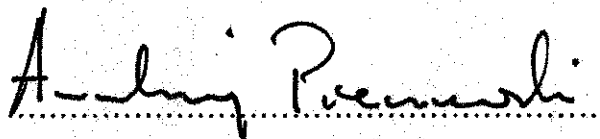
1. „International Week 2017” at Thomas Bata University in Zlin, Czech Republic, (3–7.04.2017)
2. „International Week 2018” at ISCAP Porto Technical University, Portugal (28.5–01.06.2018).

Następnie czynnie uczestniczyłem w polskiej edycji Summer School 2019 organizowanej przez Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ w czerwcu 2019 r., dając wykłady dla studentów i gości z Brazylii, Meksyku, Nepalu, Ekwadoru, Ukrainy i Rosji oraz uczestnicząc w innych imprezach towarzyszących.

7. Nagrody za działalność naukową

Moje publikacje naukowe zostały trzykrotnie nagrodzone:

1. Nagrodą Rektora Uniwersytetu Łódzkiego (indywidualna, III stopnia) za książkę *Działalność Józefa Hieronima Retingera na rzecz integracji europejskiej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008 (16 października 2009 r.).
2. Nagrodą Rektora Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie (zespołowa, I stopnia) za książkę *Historia polskich okręgów i regionów przemysłowych*, red. Ł. Dwilewicz, W. Morawski, Pracownia Wydawnicza & Akant, Warszawa 2015 (21 października 2016 r.).
3. Nagrodą im. Franciszka Bujaka przyznaną przez Polskie Towarzystwo Historii Gospodarczej za najlepszą książkę z zakresu historii gospodarczej i społecznej za monografię *Samodzierzawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana Gottlieba Blocha*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2019 (18 czerwca 2020 r.).

(podpis wnioskodawcy)